

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 18. oktoober 2023
(OR. en)

14009/23

VISA 201
COEST 548
COWEB 123
MIGR 323
FRONT 307
ASIM 90
COMIX 445

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	18. oktoober 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 730 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE VIISANÕUDEST VABASTAMISE PEATAMISE KORRA RAAMES ESITATAV KUUES ARUANNE

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 730 final.

Lisatud: COM(2023) 730 final

Brüssel, 18.10.2023
COM(2023) 730 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE
VIISANÕUDEST VABASTAMISE PEATAMISE KORRA RAAMES ESITATAV
KUUES ARUANNE

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	2
I. ELI NAABRUSES ASUVAD RIIGID.....	5
1. VÄHEM KUI SEITSE AASTAT TAGASI VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID.....	5
GRUUSIA.....	5
UKRAINA	10
2. ROHKEM KUI SEITSE AASTAT TAGASI VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID	15
ALBAANIA.....	15
BOSNIA JA HERTSEGOVIINA.....	19
MOLDOVA VABARIIK.....	22
MONTENEGRO.....	25
PÕHJA-MAKEDOONIA.....	28
SERBIA	31
II. MUUD VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID	35
INVESTORITELE KODAKONDSUSE ANDMISE KAVA RAKENDAVAD VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID	35
VANUATU	36
IDA-KARIIBI RIIGID.....	38
KOKKUVÕTE.....	40

SISSEJUHATUS

Viisanõude kaotamine on ELi rände-, julgeoleku- ja õiguskoostöö tugisammas. See hõlbustab liikuvust ja inimestevahelisi kontakte.

Määruse (EL) 2018/1806¹ (viisamäärus) artikli 8 lõike 4 kohaselt peab komisjon tagama asjakohase järelevalve selle üle, kas riigid, kelle kodanikud said viisanõude kaotamise üle peetud dialoogi eduka lõpuleviimise tulemusena viisavaba juurdepääsu ELi territooriumile, täidavad endiselt viisanõudest vabastamise tingimusi. Sellega seoses on komisjon võtnud alates 2017. aastast vastu viis aruannet² viisanõudest vabastamise ajutise peatamise korra (edaspidi „peatamiskord“) raames. Neis on käsitletud viisavabaduse saanud riike Lääne-Balkani piirkonnas (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbia) ning idapartnerlusriike (Gruusia, Moldova Vabariik (edaspidi „Moldova“) ja Ukraina).

Tuginedes nende aruannete järeldustele ja üldisele järelevalvele ELi poolt kehtestatud viisavaba reisimise korra üle maailma eri riikides³, võttis komisjon 30. mail 2023 vastu teatise,⁴ milles on toodud esile ebaseadusliku rände ja julgeoleku valdkonna peamised probleemid, mis on seotud viisavaba reisimise korra toimimisega, ja kehtiva peatamiskorra peamised puudused, ning algatas konsulteerimisprotsessi, et teha kindlaks viisid, kuidas neid probleeme lahendada ja peatamiskorda parandada.

Üks aspekt, mida komisjon oma teatises käsitles, oli vajadus tugevdada järelevalvet viisavabaduse saanud riikide üle kooskõlas Euroopa Ülemkogu 9. veebruari 2023. aasta järeldustega⁵. Nagu president von der Leyen oma 20. märtsi 2023. aasta kirjas Euroopa Ülemkogule teatas, esitab komisjon neil päevil seadusandliku ettepaneku peatamiskorra läbivaatamise kohta⁶ ning uue strateegilise ja põhjaliku peatamiskorra aruande. Ettepaneku üks peamisi eesmärke on tugevdada komisjoni järelevalve- ja aruandlusülesandeid. Selleks on kavas kehtestada sõnaselge võimalus käsitleda peatamiskorra aruandes ka muid geograafilisi piirkondi peale ELi naaberriikide ning keskenduda iseäranis neile kolmandatele riikidele, kus esineb konkreetseid probleeme, mille lahendamata jätmine võib kaasa tuua peatamiskorra kohaldamise.

Ühelt poolt hinnatakse aruandes vastavalt määruse (EL) 2018/1806 artikli 8 lõikes 4 nõutule, kas viisanõude kaotamise teemalise dialoogi vähem kui seitse aastat tagasi lõpule viinud riigid (Gruusia ja Ukraina) täidavad endiselt viisanõude kaotamise tingimusi. Teiselt poolt on viisanõude kaotamise teemalise dialoogi rohkem kui seitse aastat tagasi lõpule viinud riike (Albaania, Bosnia ja

---

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1806, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (ELT L 303, 28.11.2018, lk 39).

² COM(2017) 815 final (esimene aruanne), COM(2018) 856 final (teine aruanne), COM(2020) 325 final (kolmas aruanne), COM(2021) 602 final (neljas aruanne), COM(2022) 715 final/2 (viies aruanne).

³ Nagu need on loetletud määruse (EL) 2018/1806 II lisas.

⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „ELi viisavaba reisimise kordade järelevalve“ (COM(2023) 297 final).

⁵ Euroopa Ülemkogu erakorraline kohtumine (9. veebruar 2023) – Järeldused, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2023-INIT/et/pdf>. Euroopa Ülemkogu rõhutas, et „[n]aaberriikide viisapoliitika ELi viisapoliitikaga vastavusse viimine on hädavajalik ja ülioluline nii rände haldamise kui ka viisavabaduse üldise hea toimimise ja kestlikkuse seisukohast, kus see on asjakohane“ ja „naaberriikide viisapoliitika jälgimist tuleks tugevdada“.

⁶ COM(2023) 642 final.

Hertsegoviina, Moldova, Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbia) käsitlev aruandlus⁷ suunatud nende riikidega sisse seatud viisavaba reisimise korraga seotud konkreetsetele probleemidele, nagu viisapoliitika kooskõlastamine, investoritele kodakondsuse andmise kavad, tagasivõtmisalane koostöö ja põhjendamatud varjupaigataotlused.

Kõigi kaheksa riigi puhul hinnatakse nende lõpule viidud viisanõude kaotamise teemalise dialoogi käigus käsitletud kriteeriumidega seotud küsimusi laienemisprotsessi osana 23. peatüki (kohtusüsteem ja põhiõigused) ja 24. peatüki (justiits- ja siseasjad) alusel ning neist antakse süvitsi aru komisjoni tulevase iga-aastase laienemispaketi raames. Laienemispaketi raames antakse eelkõige üksikasjalikult aru ka kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide jõupingutustest õigusriigi tugevdamisel ja korruptsioonivastases võitluses. Need kuuluvad nn põhialuste hulka, mis on ühinemisprotsessi nurgakivid ja määravad partnerite üldise edenemistempo teel ELiga ühinemise suunas.

Lääne-Balkani puhul tuginetakse aruandes Lääne-Balkani rändeteed pidi toimuvat rännet käsitleva ELi tegevuskava⁸ rakendamise edusammudele. Komisjon esitas selle kava 5. detsembril 2022. Tegevuskavaga reageeriti muu seas Lääne-Balkani rändeteed kaudu toimuva ebaseadusliku ELi-suunalise rände järsule suurenemisele 2022. aastal. Liikmesriikide välispiiri sagenenud ületamine tulenes teataval määral Lääne-Balkani piirkonda läbivast teisest rändest ja sellest, et viisavabalt Lääne-Balkanile saabunud isikud reisisid edasi ELi. Tegevuskava on aidanud saabunute arvu vähendada. Selle eesmärk on arendada ühiseid, kooskõlastatud ELi tasandi meetmeid ning tihendada veelgi ELi ja Lääne-Balkani partnerite koostööd rändeküsimustes. Tegevuskavas käsitletakse piirihaldust, varjupaiga andmise ja vastuvõtusutlikkust, võitlust rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu, tagasivõtmisalast koostööd ja tagasisaatmist ning viisapoliitika kooskõlastamist.

Üldiselt on kõigis neis poliitikavaldkondades säilinud hea tulemuste saavutamise tempo tänu kõigi Lääne-Balkani partnerite suuremale kaasamisele ja teavitamisele igal tasandil. Tegevuskava rakendamist tuleb siiski jätkata. Lääne-Balkani partnerite puhul on endiselt suureks probleemiks ebaseaduslik ränne. Rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse tõkestamine on endiselt prioriteet. Piirkonnas on küll uuesti kehtestatud viisanõue mõne riigi kodanikele, kes on ebaseaduslike saabumiste arvu suurenemise peapõhjus 2022. aastal, ent sellest hoolimata on vaja tagada viisapoliitika parem kooskõlastamine. Komisjon on suurendanud oma rahalist toetust ja rahastanud rändega seotud tegevusi piirkonnas ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) raames kokku 291,9 miljoni euro ulatuses (2021.–2023. aastal).

2023. aastal on 31. augusti seisuga registreeritud 62 967 ebaseaduslikku piiriületust ELi liikmesriikidesse Lääne-Balkani rändeteel⁹. Seda on 28 % vähem kui 2022. aasta samal perioodil suures osas tänu Lääne-Balkani partneritega praegu käsil olevale viisapoliitika kooskõlastamise protsessile. Rändeteel täheldati endiselt peamiselt Süüria, Afganistani ja Türgi kodanikke.

---

⁷ Määruse (EL) 2018/1806 artikli 8 lõikes 4 on üksnes nõutud, et komisjon esitaks aruandeid seitsme aasta jooksul pärast kõnealuste kolmandate riikide suhtes viisanõude kaotamise jõustumise kuupäeva; sellele järgneval ajal võib komisjon aruannete esitamist jätkata, kui ta peab seda vajalikuks või kui Euroopa Parlament või nõukogu seda taotleb.

⁸ https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-12/Western%20Balkans_en.pdf.

⁹ Frontexi operatiivandmed, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/>.

Aruande valmimisse on andnud oma panuse selles vaadeldud kaheksa riiki, Euroopa välisteenistus ja ELi delegatsioonid, asjaomased ELi justiits- ja siseküsimuste valdkonna asutused¹⁰ ning liikmesriigid. Seitseteist liikmesriiki esitas asjakohaseid näiteid koostöö kohta, mida on kõnealuste riikidega tehtud rände ja julgeoleku valdkonnas. See teave on võetud aluseks aruandes esitatud asjakohastele hinnangutele.

Käesolevas kuuendas aruandes hinnatakse asjaomaste riikide poolt 2022. aastal võetud meetmeid. Arvesse on võetud ka 2023. aasta ajakohastatud teavet, kui on leitud, et see mõjutab märkimisväärselt käesoleva aasta soovitusi. Ühtlasi käsitletakse selles operatiivkoostööd ELi ja liikmesriikidega¹¹ ning esitatakse ülevaade rändesuundumustest¹². Selleks kajastatakse Eurostati andmeid 2022. aasta kohta, sealhulgas muutusi võrreldes 2021. aastaga.

Nagu 30. mai 2023. aasta teatistes märgitud ja rakendades juba uut lähenemisviisi, mis on ette nähtud seadusandlikus ettepanekus peatamiskorra läbivaatamise kohta, hõlmab aruanne esimest korda ka muid geograafilisi piirkondi peale ELi naabruses asuvate riikide. Selles keskendutakse viisavabaduse saanud riikidele, kellel on tekkinud konkreetsed probleemid ja kellega võib olla tarvis teha koostööd, et lahendada konkreetsed rände- ja/või julgeolekuprobleeme, mida saaks peatamiskorra raames hinnata. Nimetatud teatistes osutatud peamiste probleemide lahendamise meetmena on aruande II jaos hinnatud neid viisavabaduse saanud riike, kes rakendavad investoritele kodakondsuse andmise kavasad. Nende kolmandate riikide kasutatavad investoritele kodakondsuse andmise kavad (ehk investeringute eest kodakondsuse andmise kavad, mida sageli nimetatakse ka „kuldseteks passideks“), kelle kodanikud pääsevad ELi viisavabalt, kujutavad endast mitmes mõttes ohtu ELi julgeolekule. Kõnealuste kavade raames antakse teatavatele isikutele kava rakendava kolmanda riigi kodakondsusest tulenevad õigused selle eest, nad investeerivad kava rakendavas riigis või maksavad nende õiguste saamiseks kindlaksmääratud tasu. Kava rakendav kolmas riik kohaldab seejuures harilikult vaid leebaid elukohanõudeid või ei kohalda neid üldse ega tee põhjalikku julgeolekukontrolli. Samuti puudub kodakondsuse saanud isikul tegelik seos asjaomase kolmanda riigiga. Asjaomased kolmandad riigid reklaamivad neid kavasad sageli nn kuldsete passidena, mille sõnaselge eesmärk on võimaldada viisavaba reisimist liitu sellistele muude kolmandate riikide kodanikele, kellelt muidu nõutaks viisat. Investoritele kodakondsuse andmise kava võimaldab minna mööda tavapärasest Schengeni viisamenetlusest ja sellega kaasnevast konkreetsete rände- ja julgeolekuohtude põhjalikust hindamisest, sealhulgas rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamise meetmetest¹³.

Komisjon jälgib kõiki investoritele kodakondsuse andmise kavasad rakendavaid viisavabaduse saanud kolmandaid riike. Praegu jälgitakse tähelepanelikult olukorda terves hulgas konkreetsetes

---

¹⁰ Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA), Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex), Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Amet (Eurojust) ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet (Europol).

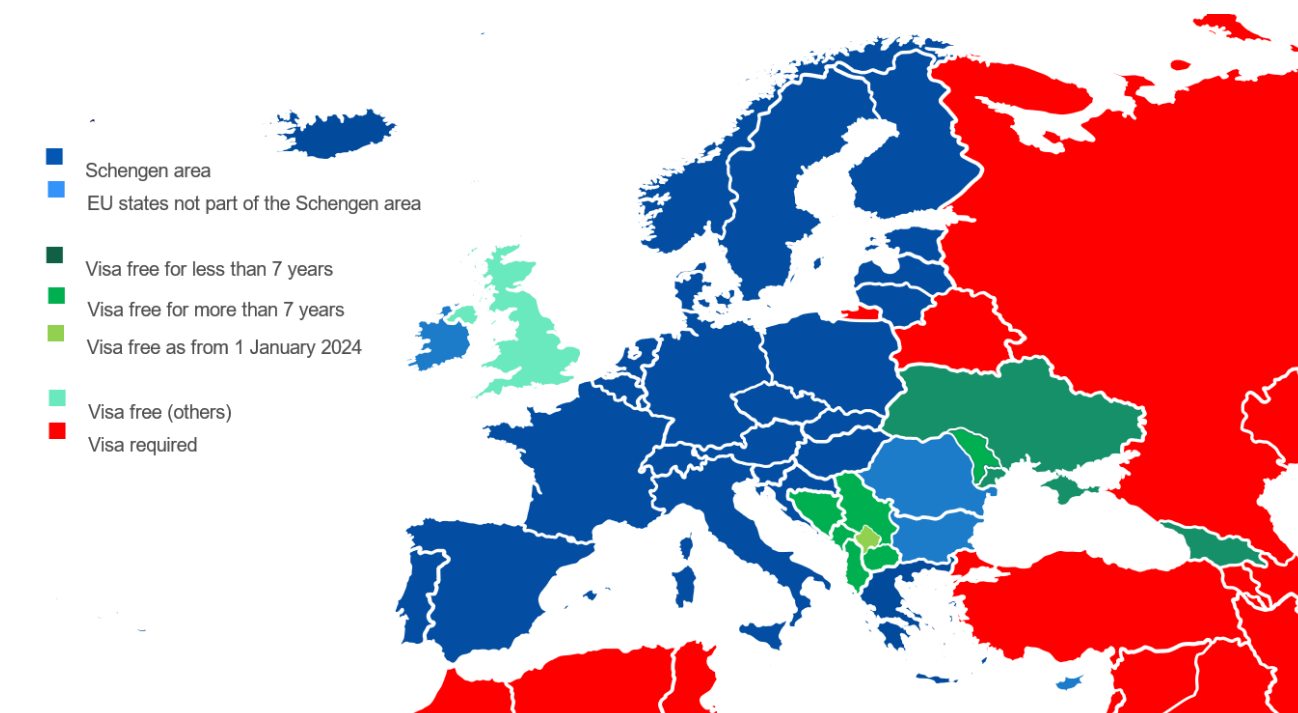
¹¹ Käesolevas aruandes hõlmab mõiste „liikmesriigid“ liikmesriike, kes kohaldavad määrust (EL) 2018/1806 (viisamäärus), st kõiki praeguseid liikmesriike (v.a Iirimaa) ja Schengeni lepinguga ühinenud riike.

¹² Viisanõude kaotamise kriteeriumid, mis on seotud rändega, hõlmavad vaid asjaomaste kolmandate riikide rändepoliitikat, aruande rändesuundumusi käsitlev osa kajastab aga ebaseaduslikku rännet liikmesriikidesse, liikmesriikide väljastatud sisenemiskeelde ja rahvusvahelise kaitse taotlusi, mille on liikmesriikides esitanud aruandes vaadeldud riikide kodanikud.

¹³ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Investoritele kodakondsuse ja elamisloa andmise kavad Euroopa Liidus“ (COM(2019) 12 final, lk 23).

viisavabaduse saanud kolmandates riikides, kuna nende investoritele kodakondsuse andmise kavad või selliste kavade loomise plaanid kätkevad endas võimalikku ohtu.

I. ELi NAABRUSES ASUVAD RIIGID

1. VÄHEM KUI SEITSE AASTAT TAGASI VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID

GRUUSIA

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

Gruusial on viisavabadus järgmise 24 riigiga, kes on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse ELi sisenemisel viisat¹⁴: Armeenia, Aserbaidžaan, Bahrein, Belize, Botswana, Dominikaani Vabariik, Ecuador, Iraan, Jordaania, Kasahstan, Katar, Kuveit, Kõrgõzstan, Liibanon, Lõuna-Aafrika, Omaan, Saudi Araabia, Tadžikistan, Tai, Türgi, Türkmenistan, Usbekistan, Valgevene ja Venemaa.

2022. aastal Gruusia viisapoliitika parema kooskõlastamise vallas edusamme ei teinud.

2. Dokumentide turvalisus, sealhulgas biomeetria

Gruusia on andnud biomeetrilisi passe välja alates 2010. aastast. Mittebiomeetrilised passid kõrvaldatakse järk-järgult kasutuselt 1. jaanuariks 2025, mil aeguvad viimased praegu ringluses olevad mittebiomeetrilised passid. Gruusia vahetab INTERPOLiga tehtava koostöö raames teavet kadunud ja varastatud passide kohta.

3. Integreeritud piirihaldus, rände haldamine ja varjupaigaküsimused

Gruusia jätkas jõupingutusi, et lahendada oma kodanike poolt liikmesriikides esitatud põhjendamatute varjupaigataotluste probleem. Gruusia ametiasutused tegid 2021. aasta jaanuaris jõustunud uue riiki sisenemist ja riigist lahkumist käsitleva seaduse alusel 2022. aastal Gruusia piiripunktides riigist lahkujate kontrolli. Gruusia teatel võimaldas see süsteem hoida ajavahemikul

¹⁴ Määruse (EL) 2018/1806 I lisa.

2021–2022 ära 4 677 sellise Gruusia kodaniku riigist lahkumise, kelle puhul leiti, et on oht, et nad võivad rännata ebaseaduslikult ELi.

Gruusia ametiasutused tegid selle probleemi lahendamiseks täiendavaid jõupingutusi, esitades süüdistusi rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamisega seotud isikutele ja rühmitustele, sealhulgas neile, kes andsid valetavat ELis eduka varjupaigataotluse esitamise väljavaadete kohta. Süüdimõistetud isikute arv on jäänud siiski väikeseks (2022. aastal 11).

Gruusia teeb asjaomaste ELi liikmesriikidega regulaarselt koostööd viisavaba reisimisega seotud küsimustes, sealhulgas selleks, et ennetada Gruusia kodanike ebaseaduslikku viibimist liikmesriikides. 2022. aastal lähetas Gruusia selle koostöö raames teatavatesse ELi liikmesriikidesse kokku 16 politseiametnikku, et aidata kohalikke õiguskaitseasutusi. Korraldati ka kaheksa ühisoperatsiooni.

Gruusia teeb 2021. aastal uuendatud operatiivkoostöö lepingu alusel pidevalt koostööd Frontexiga. Mitu Frontexi ametnikku on lähetatud maismaa- ja merepiiripunktidest ning nii Tbilisi kui ka Kutaisi rahvusvahelisse lennujaama. Gruusia politseiametnikke on omakorda lähetatud asjaomaste ELi liikmesriikide lennujaamadesse. Selle koostöö peamine eesmärk on hoida ära olukordi, kus Gruusia kodanikud viisavaba reisimise võimalust kuritarvitavad ja muu hulgas põhjendamatuid varjupaigataotlusi esitavad.

Gruusia tegi liikmesriikidega tihedat koostööd tagasivõtmise vallas. Gruusia ametiasutustes tagasivõtmistaotluste kohta tehtud positiivsete otsuste osakaal otsuste koguarvust oli terve ajavahemiku 2017–2022 jooksul keskmiselt 98 %. Gruusia tegi väga tihedat koostööd ka tagasisaatmise valdkonnas, sealhulgas tagasisaatmiseks kasutatavate repatrieerimislendude osas. 2022. aastal osalesid Gruusia saatemeeskonna liikmed Frontexi korraldatud koolitusel vastuvõtva riigi tagasisaatmisoperatsioonide¹⁵ teemal, tagamaks, et nad järgiksid selliste operatsioonide rakendamisel rangeimaid ELi nõudeid. Mitu liikmesriiki ja Frontex on kiitnud head koostööd, mida on Gruusiaga tagasisaatmiseks kasutatavate repatrieerimislendude osas tehtud.

4. Ebaseadusliku rände, rahvusvahelise kaitse taotluste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Gruusia kodanike poolt liikmesriikides esitatud rahvusvahelise kaitse taotluste arv suurenes 2022. aastal 2021. aastaga võrreldes 81 %: 2022. aastal esitati 26 450 taotlust (2021. aastal 14 635). Heaks kiidetud taotluste määr¹⁶ tõusis 2022. aastal 7 %-le (2021. aastal oli see 5 %).

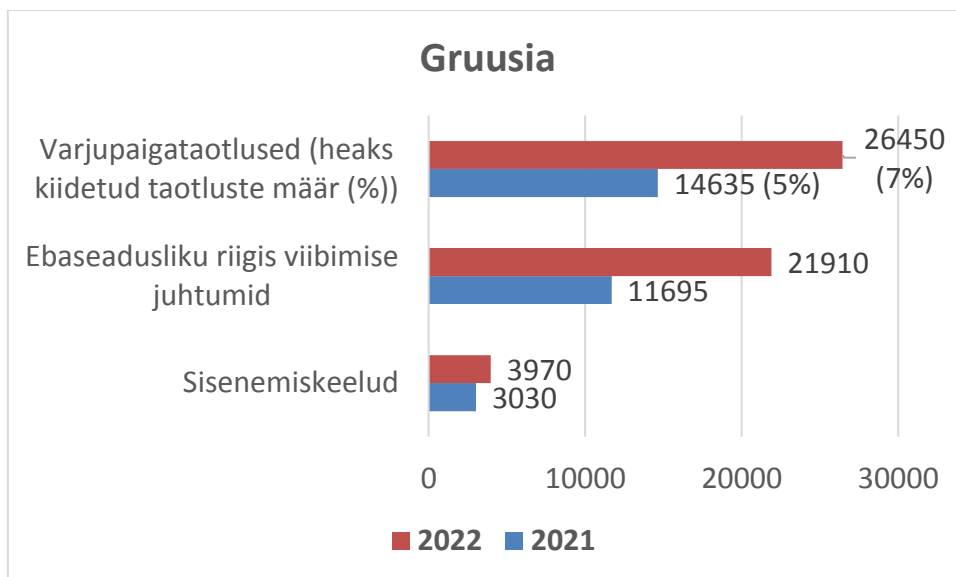
2022. aastal ületasid Gruusia kodanikud ebaseaduslikult mõne liikmesriigi piiri 25 korral. Ebaseaduslikult liikmesriikides viibivate Gruusia kodanike arv suurenes 2022. aastal 87 %: 2021. aasta 11 695st 21 910ni. Gruusia kodanikele väljastatud sisenemiskeeldude arv suurenes 2022. aastal 31 %: 2021. aasta 3 030st 3 970ni.

Gruusia kodanikele väljastatud tagasisaatmisotsuste arv suurenes 2022. aastal 50 % (2022. aastal 16 275 otsust, 2021. aastal 10 820 otsust), samuti suurenes tagasisaadetud inimeste arv (2022. aastal

¹⁵ Vastuvõtva riigi tagasisaatmisoperatsioonides tulevad tagasipöördujatele lähteriigi lennujaama järele nende sihtriigi ametnikud. Transpordivahendid ja saatevalve tagab kõnealune kolmas riik.

¹⁶ Käesoleva aruande koostamisel on heaks kiidetud taotluste määr arvutatud kui esimese astme positiivsete otsuste (sh Genfi pagulasseisundi konventsiooni kohane kaitse, täiendav kaitse ja humanitaarkaitse) osakaal esimese astme otsuste koguarvust. Vastav määratlus on esitatud aadressil https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/recognition-rate-procedures-international-protection_et.

7 760 inimest, 2021. aastal 4 935 inimest: kasv 57 %). Tagasisaatmise määr paranes veidi ja tõusis 2022. aastal 2021. aasta 46 %-lt 48 %-le.

Allikas: Eurostat

5. Avalik kord ja julgeolek

Gruusia jätkas korrupsioonivastaseid jõupingutusi. 2022. aastal võttis parlament vastu õigusakti, millega loodi korrupsioonivastane büroo – asutus, mis vastutab korrupsioonivastase poliitika väljatöötamise ja selle poliitika rakendamise järelevalve eest. Korrupsioonivastase büroo pädevuses on valvata kõrgete ametnike varadeklaratsioonide ja erakondade finantstegevuse järele, kaitsta rikkumisest teatajaid ning tuvastada ja ennetada avalik-õiguslike asutuste huvide konflikte.

Korrupsioonivastase poliitika koordineerimise raamistik on vastu võetud, kuid peamine koordineerimisplatvorm ehk riiklik korrupsioonivastane nõukogu ei ole 2019. aastast saadik kokku tulnud. Korrupsioonivastase büroo loomisel määrati selle pädevusse mõned poliitika koordineerimise aspektid. Büroo ja nimetatud nõukogu volitused, eriti poliitika väljatöötamise ja järelevalve valdkonnas, tuleb selgelt kindlaks määrata. 2023. aasta septembri lõpus saatis Gruusia Veneetsia komisjonile taotluse saada arvamus oma kehtivate seaduste kohta, mis käsitlevad korrupsioonivastase büroo ja eriuurimisteenistuse loomist.

Praktilisel tasandil vastutab korrupsioonivastase võitluse eest Gruusia riikliku julgeolekuteenistuse korrupsioonivastane amet. Seda ülesannet täitis ka avaliku teenistuse büroo, mis toetab korrupsioonivastase poliitika rakendamist Gruusia ametnike seas ning mille üks peamisi ülesandeid on ametiisikute varade ja huvide deklareerimise süsteemi haldamine. 2022. aasta esimesel üheksal kuul esitati korrupsionisüüdistus 115 inimesele ja 95 neist mõisteti süüdi. Vastutus varadeklaratsioonide eest on nüüd üle antud korrupsioonivastasele büroole.

Probleemid, millega tuleb endiselt tegeleda, on suurkorruptsioon, eelkõige ulatuslikud erahuvid ja nende mõju nii poliitilises, justiits- kui ka majandussfääris. 2023. aasta veebruaris astus Gruusia välja OECD Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia korrupsioonivastasest seirevõrgustikust.

Gruusia on riikide korrupsioonivastase ühenduse (GRECO) osalisriik. Ta on täitnud kaheksa soovitusel neljanda hindamisvooruga sisaldunud 16 soovitusel või on nende täitmisega tegelema. 2023. aasta mais rakendas Gruusia ühe seni täitmata GRECO soovitusel ja arvas vara deklareerimise süsteemi kohaldamisalasse kõik prokurörid. Soovitus piirata kohtunike puutumatus

tegevustega, mis on seotud nende osalusega kohtulikus otsustusprotsessis (puutumatus ametiülesannete täitmisel), on veel ellu rakendamata.

Gruusia tegi jõupingutusi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õiguslike vahendite parandamiseks. Selleks suurendas ta finantsjärelevalveteenistuse volitusi ja moodustas alalise asutustevahelise komisjoni. Selle komisjoni ülesanne on koostada ja esitada valitsusele riiklik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise strateegia ja tegevuskava ajavahemikuks 2023–2025. Esimene töökoosolek toimus 20. septembril 2022. Praktilisel tasandil võeti 2022. aasta mais vastu uued virtuaalvääringu arestimise suunised, mida uurijad ja prokurörid nüüd rahapesuga seotud kriminaalasjades sageli kasutavad.

Terrorismivastase võitluse valdkonnas võeti 2022. aasta jaanuaris vastu uus riiklik terrorismivastane strateegia 2022.–2026. aastaks ja vastav tegevuskava. Strateegiaga on ette nähtud võtta vastu rahaliste karistuste mehhanism. Selle koostamisel on arvesse võetud rahapesuvastase töökonna soovitusi ja soovitusi, mis on esitatud MONEYVALi poolt 2020. aastal Gruusia kohta koostatud aruandes¹⁷. Gruusia riiklik julgeolekuteenistus jätkas aktiivset koostööd Europoliga, liitudes terrorismivastase võitluse ühise kontaktrühmaga ja osaledes analüüsiprojektides, sealhulgas terrorismi rahastamise jälgimise programmis.

Organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise riikliku strateegia 2021–2024 kohaselt keskenduvad Gruusia õiguskaitseasutuste jõupingutused küberkuritegevuse ja ELi suunatud ebaseadusliku uimastikaubanduse vastu võitlemisele. ELi suunatud uimastikaubandus on kuritegelike rühmituste jaoks märkimisväärne tuluallikas. Gruusia teatas, et asjaomaste töötajate arv on 2022. aastal suurenenud, on tehtud jõupingutusi asutustevahelise koostöö tihendamiseks ja algatatud üldsuse teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, eelkõige küberkuritegevusega seotud ohtude valdkonnas. Gruusia astus ka samme, et võtta oma õiguskaitseasutustes kasutusele kogukonnakeskse politseitöö ja teabepõhise politseitöö põhimõtted. Seejuures tugineti muu hulgas ELi rahastatud projekti „Organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse toetamine Gruusias“ tulemustele¹⁸.

Gruusial on paljudes ELi liikmesriikides asuvate politseiatašeede võrgustik ja kontaktbüroo Europoli juures. Ta teeb eriti tihedat koostööd Europoli raske organiseeritud kuritegevuse vastase Euroopa keskusega (ESOCC), mis tegeleb idapartnerlusega hõlmatud riikides asuvate kuritegelike ühendustega. Gruusia osaleb aktiivselt ka kuritegevusega seotud ohte käsitleva valdkondadevahelise Euroopa platvormi (EMPACT) töös. 2022. aastal osales Gruusia kaheksa operatiivtegevuskava elluviimises 15st sellisest kavast ja nimetas ametisse EMPACTi riikliku koordinaatori. 22. juunil 2022 sõlmiti CEPOLiga koostööleping, mis asendas varasema koostöölepingu.

2022. aasta septembris sõlmis Gruusia teise tehnilise koostöö lepingu Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskusega (EMCDDA). Gruusias on mitu riiklikku andmekogumissüsteemi, millest mõni ühildub EMCDDA protokollidega.

Gruusia saab kasu projektist „EMCDDA4GE“, mis keskendub teadmussiirdele ja suutlikkuse suurendamisele uimastiseire, ning vastava aruandluse, samuti ennetuse ja seotud terviseprobleemide ravi vallas.

¹⁷ <https://rm.coe.int/moneyval-2020-20-5th-round-mer-georgia/1680a03271>.

¹⁸ <https://police.ge/en/ministry/structure-and-offices/international-relations-department/donor-coordination/proeqtebis-shesakheb/ongoing-projects/teqnikuri-daxmareba-organizaciuli-danashauli>.

28. septembril 2022 sõlmis Gruusia koostöölepingu Euroopa Prokuratuuriga. Gruusia osales 2022. aastal Eurojustiga tehtava koostöö raames koos ELi liikmesriikidega kahes ühises uurimisrühmas. Gruusia on määranud Eurojusti juurde sideprokuröri.

6. Välissuhted ja põhiõigused

Komisjon soovitas oma viiendas peatamiskorra aruandes Gruusial viia oma kõrgeima kohtu kohtunike ametissenimetamise menetlus täielikult kooskõlla Veneetsia komisjoni soovitustega¹⁹ ning võtta vastu õigusakt kõrgeima kohtu kohtunike usaldusvääruse ja tegevuse hindamise kohta ning seda õigusakti rakendada.

Gruusia ei ole asjakohaseid Veneetsia komisjoni soovitusi veel täielikult ellu viinud. Kõrgeima kohtu kohtunike ametisse nimetamise menetluses tuleb veel tagada kandidaatidele tõhus kaebeõigus, selgitades kõrgeima kohtu otsuse siduvust kõrgemale justiitsnõukogule. Gruusia ei ole algatanud sellise õigusakti koostamise protsessi, millega kehtestatakse täiendav kõrgeima kohtu kohtunike usaldusvääruse kontroll, milles osalevad rahvusvahelised eksperdid, kellel on otsustav hää.

Viiendas peatamiskorra aruandes soovitas komisjon Gruusial tagada ka oma andmekaitseasutuse – isikuandmete kaitse teenistuse – sõltumatus. 2023. aasta juunis võeti vastu uus andmekaitseseadus, mis saadeti 2023. aasta septembris Veneetsia komisjonile arvamuse saamiseks. Seaduse eesmärk on viia Gruusia õigusaktid kooskõlla liidu õigustikuga ja sellega täiendatakse üldisemalt 2011. aasta seadust. Lahendamata on siiski veel mitu küsimust, mis on eelkõige seotud piiriülese andmeedastuse normide ja teatavate andmekaitseõigusi puudutavate vabastuste/piirangutega.

7. Soovitused

Gruusia täidab üldiselt endiselt viisanõude kaotamise kriteeriumeid ja on võtnud meetmeid komisjoni varasemate soovitude elluviimiseks. Sellest hoolimata tuleb veel palju teha, eelkõige järgmist:

- a) viia Gruusia viisapoliitika kooskõlla ELi loeteluga kolmandatest riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, pidades eelkõige silmas neid riike, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu;
- b) tõhustada meetmeid Gruusia kodanike põhjendamatute varjupaigataotluste ja ebaseadusliku liikmesriikides viibimise probleemi lahendamiseks;
- c) osaleda EMPACTi rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase operatiivtegevuskava meetmetes;
- d) luua kriminaaltulu jälitamise talitus ja varahaldustalitus ning tugevdada jõupingutusi vara tagasivõitmiseks vara jälitamise, arestimise, haldamise, konfiskeerimise ja võõrandamise teel;
- e) võtta vastu uus korruptsioonivastane strateegia ja tegevuskava, tagada nende rakendamiseks piisavad ressursid ning pöörata erilist tähelepanu suurkorruptsiooni juhtumite uurimisele, nende eest süüdistuse esitamisele ja nende kohtulikule menetlemisele;
- f) tagada, et korruptsioonivastast bürood, eriuurimisteenistust ja isikuandmete kaitse teenistust käsitlevates õigusaktides võetakse arvesse Veneetsia komisjoni soovitusi.

¹⁹ Soovitused, mis on esitatud Veneetsia komisjoni arvamuses nr 949/2019, mis võeti vastu 24. juunil 2019 ning seejärel veel 30. septembril 2020 ja 1. aprillil 2021.

UKRAINA

24. veebruaril 2022 alustas Venemaa Ukraina vastu täiemahulist agressioonisõda. Euroopa Liit ja rahvusvaheline üldsus reageerisid sellele enneolematult ulatuslikult ja ühtselt. ELi reaktsiooni keskmes oli liikmesriikide ühehäälneline otsus aktiveerida komisjoni ettepanekul²⁰ ajutise kaitse direktiiv, et anda ajutine kaitse Ukraina kodanikele (ja muudele seal elavatele isikutele), kes põgenesid Ukrainast 24. veebruaril 2022 või hiljem. Nõukogu leppis 28. septembril 2023 komisjoni ettepaneku põhjal kokku, et pikendab ajutise kaitse direktiivi kehtivust 4. märtsist 2024 kuni 4. märtsini 2025.

Sestsaadik on ELi ja Ukraina vaheline viisavaba reisimise kord Ukrainasse ja Ukrainast reisimist hõlbustanud. Samuti on see toetanud ajutise kaitse rakendamist ELis.

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

Ukrainal on viisavabadus järgmise 15 riigiga, kes on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat: Armeenia, Aserbaidžaan, Bahrein, Ecuador, Kasahstan, Katar, Kuveit, Kõrgõzstan, Mongoolia, Omaan, Saudi Araabia, Tadžikistan, Türgi, Usbekistan ja Valgevene.

Suurema kooskõla saavutamiseks ELi loeteluga riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, 2022. aastal edusamme ei tehtud.

2. Dokumentide turvalisus, sealhulgas biomeetria

Ukraina on andnud biomeetrilisi passe välja alates 2015. aastast. Viimased mittebiomeetrilised passid anti välja 2016. aastal ja selliste passide järkjärguline kasutuselt kõrvaldamine peaks lõppema 2026. aastal, mil need passid aeguvad.

Passide eest vastutava ja siseministeeriumi haldusalasse kuuluva riikliku migratsiooniameti tegevus 24. veebruaril 2022 peatati, kuid seda jätkati, kui vajalikud seadmed olid toimetatud ohutule territooriumile. Praegu töötavad kõik riikliku migratsiooniameti infosüsteemid tavapäraselt, välja arvatud neil territooriumidel, mis on Venemaa ebaseadusliku okupatsiooni all.

28. veebruaril 2022 võeti vastu erakorraline meede, mis võimaldab pikendada passide kehtivust kuni viie aasta võrra ja lisada laste fotod nende vanemate passidesse, et Ukraina kodanikud saaksid siseneda ELi. 18. oktoobril 2022 laiendati seda ajutist meedet ka erakorraliste sõitude vajadusele, nt kui tegemist on kiireloomulise vajadusega arstiabi järele või sugulase surmaga välisriigis.

Varastatud ja kadunud dokumente käsitlev teabevahetus asjaomaste Ukraina ametiasutuste vahel ja selle teabe edastamine INTERPOLi varastatud ja kadunud dokumentide andmebaasidesse toimus katkestusteta, ka pärast Venemaa agressioonisõja algust.

3. Integreeritud piirihaldus, rände haldamine ja varjupaigaküsimused

Venemaa täiemahuline sissetung Ukrainasse ja seal alustatud agressioonisõda tõid kaasa Euroopa suurima rahvastikuliikumise pärast teist maailmasõda. Miljonid ukrainlased olid sunnitud oma elukohast lahkuma ning minema välismaale või liikuma Ukraina läänepoolsetesse piirkondadesse. Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast mõjutatud inimeste sundrände olukord muutub pidevalt, olenevalt vaenutegevuse arengust.

²⁰ Nõukogu 4. märtsi 2022. aasta rakendusotsus (EL) 2022/382, millega määratakse kindlaks Ukrainast lähtuva põgenike massilise sissevoolu olemasolu direktiivi 2001/55/EÜ artikli 5 tähenduses ning nähakse selle tulemusena ette ajutine kaitse, ST/6846/2022/INIT (ELT L 71, 4.3.2022, lk 1–6).

Pärast 24. veebruari 2022 hakkas Ukraina piirihaldust mõjutama Venemaa agressioon. Mõne piiriala okupeeris Venemaa, teistest sai sõjatsoon. Venemaa ja Valgevenega piirnevatel piirilõikudel ning Moldova-Ukraina piiri Transnistria lõigul suleti julgeolekupõhjustel kõik 111 piiripunkti. Kaduma läks (kas võeti ära või hävitati) märkimisväärsel hulgal eriseadmeid. Kuigi Ukraina piirivalve, nagu ka teised siseasjade valdkonna asutused, on aktiivselt osalenud riigi- ja elanikkonnakaitsealastes jõupingutustes, on piiripunktid oma tegevuses endiselt tulemuslikud ning evivad märkimisväärset vastupanuvõimet ja operatiivvõimekust.

Alanud on uue, 2023.–2025. aasta integreeritud piirihalduse tegevuskava koostamine. See kava peaks käsitlema piirihalduse taastamist riigipiiri vabastatud lõikudel. Kuni uue tegevuskava vastuvõtmiseni jätkub töö 2020.–2022. aasta tegevuskava seni veel võtmata meetmetega.

Ukraina jätkas 24. veebruarile 2022 järgnenud sõjaaja tingimustes piirihalduskoostööd ELi partneritega, nii liikmesriikide kui ka ELi asutuste, eriti Frontexiga. Muu hulgas tehti piirijulgeolekut ähvardavate ohtude ühisanalüüs koos Slovakkia, Poola, Ungari, Rumeenia ja Moldovaga ning Ukraina ja Saksamaa piirihalduse ühisanalüüs koos Saksamaa föderaalpolitseiga. Ukrainat lennujaamades ja piiripunktides toetanud Frontexi personal kutsuti siiski Venemaa agressiooni tõttu tagasi.

ELile ja Ukrainale teeb muret tulirelvade ebaseadusliku üle piiri toimetamise võimalik suurenemine. 2023. aasta veebruaris hakkas EL seoses Venemaa agressiooniga Ukraina vastu rakendama ELi loetelu tulirelvade ning muude väike- ja kergrelvade kõrvaesuunamise vastastest meetmetest²¹. Eriti suurt tähelepanu pööratakse piirijulgeolekumeetmete täielikule kasutamisele ELi välispiiridel tulirelvade ebaseadusliku üle piiri toimetamise avastamiseks. Selles protsessis osalevad peamiselt asjaomased liikmesriigid (eelkõige nende toll ja piirivalve/rannikuvalve), Frontex, EMPACT, Europol ning Euroopa Liidu piirihaldamise abimissioon Moldovas ja Ukrainas (EUBAM).

Ukraina võtab jätkuvalt meetmeid ebaseadusliku rände vastu. 2022. aastal avastasid sisserändeametnikud 5 062 rändajat, kellest 336 olid territooriumile sisenenud ebaseaduslikult, ja likvideerisid 26 rändajate ebaseaduslikus üle piiri toimetamises osalenud kuritegelikku ühendust.

2022. aastal jätkas Ukraina varjupaigataotluste läbivaatamist. Kaitset taotles 205 inimest, positiivseid otsuseid tehti 46. 2022. aasta lõpus elas Ukrainas 2 523 tunnustatud pagulast.

4. Rände, ajutise kaitse, rahvusvahelise kaitse taotluste ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Alates 2022. aasta veebruarist on ELi saabunud üle 16 miljoni sõja eest põgenenud inimese, kellest 14 miljonit on Ukraina kodanikud, samal ajal kui EList Ukraina suunal on Ukraina kodanikud ületanud piiri 11,4 miljonil korral²². Kõige rohkem oli saabujaid Venemaa agressiooni esimestel kuudel, kui Ukrainast saabus ELi keskmiselt 800 000 inimest nädalas. Tipphetkedel oli saabujate arv koguni üle 200 000 inimese päevas. Pärast 2022. aasta aprilli stabiliseerus piiriliiklus umbes 240 000 inimese juures nädalas ning ELi ja Ukraina vaheliste piiriületuste arv jõudis tagasi agressiooni- ja pandeemiaelsele tasemele²³.

²¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6929-2023-INIT/en/pdf>

²² Andmed riiki sisenemise ja riigist lahkumise kohta näitavad piiriületuskordi, mitte üksikisikute liikumist.

²³ Üksikasjalikum ülevaade olukorrast on esitatud komisjoni teatistes Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Venemaa agressioonisõja eest Ukrainast põgenenud inimeste ajutine kaitse: olukord pärast esimest aastat“ (COM(2023) 140 final).

Pärast ajutise kaitse direktiivi aktiveerimist, nagu eespool mainitud, anti 2022. aastal ELis ja assotsieerunud riikides ajutine kaitse 4 271 890 Ukraina kodanikule. Lisaks taotles 2022. aastal liikmesriikides rahvusvahelist kaitset 27 135 ukrainlast (2021. aastal 6 250) ja heaks kiidetud taotluste määr oli 88 % (2021. aastal 17 %). Liikmesriigid ei teatanud ühestki ELi ja Ukraina vahelise tagasivõtulepingu rakendamisega seotud probleemist.

5. Avalik kord ja julgeolek

Pärast Ukrainale ELi kandidaatriigi staatuse andmist 2022. aasta juunis algatas Ukraina valitsus kogu Ukraina õiguskaitsesektori reformi, mis on pooleli.

Kuigi sõjaaja tingimused raskendasid õiguskaitseülesande täitmist, jätkati jõupingutusi võitluses ebaseadusliku uimastikaubanduse vastu. Koostati uus riiklik uimastipoliitika strateegia 2023.–2030. aastaks. Et ennetada narkootilisi või psühhotroopseid aineid sisaldavate ravimite kõrvaltoimetamist / mittemeditsiinilist kasutamist, kehtestati 1. novembril 2022 kohustus väljastada neid tooteid ainult retsepti alusel.

Ukraina jätkas selles valdkonnas ka rahvusvahelist koostööd EUBAMi ja EMPACTi raames. Kuigi pärast Venemaa agressiooni algust koostöö aeglustus, see siiski ei katkenud. Ukraina õiguskaitseasutused kavatses selles valdkonnas tehtavat koostööd ELi partneritega tihendada, eelkõige selleks, et võidelda Afganistanist, Iraanist ja Pakistanist pärit ebaseaduslike uimastite kaubanduse vastu.

Organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse valdkonnas kiitis valitsus 27. septembril 2022 heaks uue tegevuskava. Organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus jätkus, ehkki seda raskendasid sõjaolud. Eriti suuri jõupingutusi tehti nende kuritegelike ühenduste vastases võitluses, kes üritasid varastada Ukrainasse saabuvat humanitaar- ja muud abi. Jätkus koostöö Europoli ja INTERPOLiga. 19. oktoobril 2022 jõustus Ukraina ja Europoli vaheline vastastikuse mõistmise memorandum konfidentsiaalsuse ja infokindluse kohta. See tegi võimalikuks vahetada otse teavet Ukraina, Europoli, ELi liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel.

Jätkus ka operatiivtasandi koostöö ELi liikmesriikide õiguskaitseasutustega, eelkõige ühiste uurimisrühmade kaudu, et võidelda kõige ohtlikumate piiriüleste kuritegude vastu, samuti rahvusvahelise relvastatud konflikti raames toime pandud raskeimate rahvusvaheliste kuritegude vastu.

Ajutise prokuratuurireformi perioodil 2019.–2021. aastal katsetati läbipaistvat juhtivprokuröride valiku menetlust, sealhulgas usaldusväarsuse, professionaalsuse ja juhiomaduste kontrolli. Pärast prokuröride nõukogu taasloomist 2021. aasta sügisel neid positiivseid tavaid siiski ei jätkatud. Menetlus ei ole läbipaistev ega teenetepõhine ja kandidaatide ausust ei kontrollita usaldusväärset. Prokuröride nõukogu ressursid ja suutlikkus selles valdkonnas oma volitusi täita on endiselt piiratud.

2023. aasta augustis võttis Ukraina valitsus vastu vara tagasivõitmise strateegia 2023.–2025. aastaks. Selles on kindlaks määratud strateegilised suunised õigus- ja institutsioonilise raamistiku parandamiseks ning talitustevaheliseks ja rahvusvaheliseks koostööks. Strateegia rakendamise tegevuskava on veel koostamata.

Ukraina jätkas jõupingutusi strateegilise korrupsioonivastase raamistiku parandamiseks. 20. juunil 2022 võttis parlament vastu korrupsioonivastase strateegia 2021.–2025. aastaks, sealhulgas 72 eesmärki, mis tuleb 2025. aastaks saavutada. 2022. aastal lõppes pikk valikumenetlus korrupsioonivastase eriprokuratuuri juhtivate ametikohtade täitmiseks. 2022. aasta juulis täideti

korruptsioonivastase eriprokuratuuri juhi ja asejuhi ametikoht. Samuti valiti ja nimetati 2023. aasta märtsis läbipaistva ja teenetepõhise protsessi raames ametisse uus Ukraina riikliku korruptsioonivastase büroo direktor.

Teisest küljest ei ole hoolimata kahes eelmises peatamiskorra aruandes antud soovitusel ikka veel tehtud edusamme Ukraina riikliku korruptsioonivastase büroo autonoomse telefonide pealtkuulamise võimaluse loomisel. 2023. aasta juulis sõlmisid Euroopa Prokuratuur ja Ukraina riiklik korruptsioonivastane büroo koostöölepingu. 2023. aasta juunis nimetati pärast vastava konkursi taaskäivitamist lõpuks ametisse korruptiivse ja muu kriminaaltulu leidmise, jälitamise ja haldamise riikliku ameti (ARMA) uus juht. Ent kogu varahalduse menetlust tuleb endiselt süsteemselt reformida.

Mitme korruptsiooni vastu võitlemise eest vastutava asutuse toimimist on mõjutanud sõjaolud, kuid neil on endiselt suur üldine operatiivtõhusus. 2022. aastal algatas Ukraina riiklik korruptsioonivastane büroo kokku 456 kriminaalmenetlust (2021. aastal 633 ja 2020. aastal 792) ning 2023. aasta esimesel poolel 286 menetlust. Ukraina riikliku korruptsioonivastase büroo uurimistulemuste põhjal ja korruptsioonivastase eriprokuratuuri menetlussuuniste kohaselt saadeti 2022. aastal kohtusse 54 korruptsioonisüüdistust 132 isiku vastu (2021. aastal 57 süüdistust 127 isiku vastu ja 2020. aastal 67 süüdistust 106 isiku vastu). 2023. aasta esimesel poolel saadeti kohtusse 58 süüdistust 147 isiku vastu.

6. Välissuhted ja põhiõigused

Ukraina järgib üldiselt rahvusvahelisi inimõigusalasid õigusakte ja nõudeid, samas kui Ukraina enda kodanikud kannatasid rängalt Venemaa toime pandud põhiõiguste ulatusliku rikkumise tõttu, mida Ukraina ametivõimud ja kodanikuühiskond on püüdnud heastada. Venemaa sissetungi alguses kehtestati sõjaseisukord, mis piirab õigusi ja vabadusi, ent see on jäänud suuresti proportsionaalseks tegelike vajadustega ja seda on kohaldatud ettevaatlikult. Meediamaastiku piirangutest hoolimata on säilitatud hea sõnavabaduse tase. Lisaks on registreeritud vähemuste, sealhulgas LGBTIQ+-inimeste diskrimineerimise, antisemiitlike tegude ja rahvusvähemuste diskrimineerimise juhtumite arvu oluline vähenemine.

Rahvusvähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste osas ei ole Ukraina praegu täielikult täitnud Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjoni 2023. aasta juuni arvamuses esitatud soovitusi 2022. aasta detsembris vastu võetud rahvusvähemuste (kogukondade) seaduse kohta. Ellu viiakse aga muid olulisi reforme, näiteks seoses uue meediaseaduse, Istanbuli konventsiooni ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse tagamise 2030. aasta riikliku strateegiaga, samal ajal kui vanglate reformi ja hoolekandeesutustes viibivate laste olukorra vallas on endiselt probleeme.

7. Soovitused

Ukraina täidab üldiselt endiselt viisanõude kaotamise kriteeriumeid ja on võtnud ka meetmeid mõningate komisjoni varasemate soovitusete täitmiseks. Sellest hoolimata tuleb veel pingutada, kui see on praeguses olukorras võimalik. Eelkõige tuleb teha järgmist:

- a) viia Ukraina viisapoliitika kooskõlla ELi loeteluga kolmandatest riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, pidades iseäranis silmas neid riike, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu;

- b) jätkata jõupingutusi organiseeritud kuritegevuse tõkestamiseks, pöörates sõjaga seotud probleemidest hoolimata erilist tähelepanu tulirelvade ja uimastite ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastasele võitlusele;
- c) jätkata korruptsiooni tõkestamiseks tehtavaid jõupingutusi, sealhulgas võtta vastu tegevuskava 2023.–2025. aasta vara tagasivõitmise strateegia rakendamiseks ja muuta arestitud vara haldamist käsitlevaid ARMA õigusakte.

2. ROHKEM KUI SEITSE AASTAT TAGASI VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID

ALBAANIA

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

Albaanial on viisavabadus 13 sellise riigiga, kes on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat. Neist kaheksa riigi kodanikud on alaliselt viisanõudest vabastatud (Armeenia, Aserbaidžaan, Guyana, Hiina, Kasahstan, Kuveit, Türgi ja Valgevene). Viie riigi kodanikud on viisanõudest vabastatud hooajaliselt, et siseneda Albaaniasse turismi eesmärgil aprillist detsembrini (Bahrein, Katar, Omaan, Saudi Araabia ja Tai). Lisaks saavad Albaaniasse viisavabalt siseneda ka selliste kolmandate riikide kodanikud, kellel on 10aastane Araabia Ühendemiraatide elamisluba, mis kehtib Albaaniasse sisenemise hetkel vähemalt veel ühe aasta.

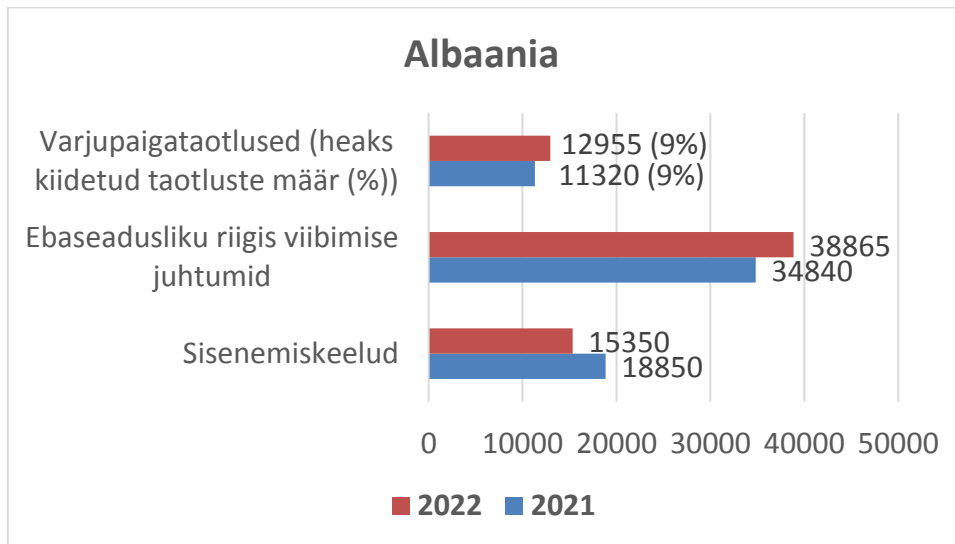
Albaania on teinud oma viisapoliitika kooskõlastamisel mõningaid edusamme. Erinevalt 2022. aastast ei laiendatud 2023. aastal hooajalist viisavabadust Venemaale, Indiale ja Egiptusele. Albaania peaks jätkama oma viisapoliitika järkjärgulist kooskõlastamist ELi viisapoliitikaga, pidades iseäranis silmas neid riike, kes kujutavad endast rände- või julgeolekuohtu.

2. Ebaseadusliku rände, rahvusvahelise kaitse taotluste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Liikmesriikides esitatud Albaania kodanike rahvusvahelise kaitse taotluste arv suurenes 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga 14 % (2022. aastal esitati 12 955 taotlust). Heaks kiidetud taotluste määr oli 2022. aastal 9 % ehk sama mis 2021. aastal.

2022. aastal teatasid liikmesriigid 746st Albaania kodanike ebaseaduslikust piiriületusest, mida on 36 % vähem kui 2021. aastal (1 160), samal ajal kui ebaseaduslikult liikmesriikides viibivate Albaania kodanike arv suurenes 2021. aastaga võrreldes 11,5 % (2022. aastal 38 865, 2021. aastal 34 840). Albaania kodanikele liikmesriikides väljastatud sisenemiskeeldude arv vähenes 2022. aastal 18,5 % (2022. aastal 15 350, 2021. aastal 18 850).

Tagasisaatmisotsuste arv suurenes 8 %: 2022. aastal 24 180 otsust, 2021. aastal 22 445 otsust. 2022. aastal teatati 9 745 Albaania kodaniku tagasisaatmisest võrreldes 2021. aasta 8 610ga (kasv 13 %). Tagasisaatmise määr tõusis veidi (2021. aastal 38 %, 2022. aastal 40 %). See tähistab positiivset muutust viimaste aastate suundumuses.

Allikas: Eurostat

3. Koostöö rände, piirihalduse ja tagasivõtmise valdkonnas

Albaania on teinud ELiga ELi Lääne-Balkani tegevuskava rakendamisel viljakat koostööd. Albaania suutlikkus võtta vastu rändajaid on suurenenud ja Albaania on ajakohastanud oma erandolukorra plaani saabujate arvu järsu kasvu puhuks, kuid see plaan tuleb veel täielikult eelarves kajastada ja vastu võtta. Albaania peaks vastu võtma ka uue rändestrategia, mis oleks 2019.–2022. aasta strateegia jätk. Saatjata alaealistele rändajatele ja varjupaigataotlejatele tuleks ette näha spetsiaalsed rajatised. Piisav juurdepääs varjupaigamenetlusele, vabatahtlike tagasipöördumiste toimivus ja tagasivõtmisalane koostöö peamiste päritoluriikidega on valdkonnad, kus on vaja rohkem ära teha.

Albaania jätkas koostööd liikmesriikidega rände- ja piirihalduse valdkonnas. Näited koostöö kohta rände ja piirihalduse valdkonnas: ekspertide külastused, teabe- ja parimate tavade vahetus, tehnilised seadmed ja koolituskursused. Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM) jätkas 2022. aastal projekti „Awareness Raising and Information for Safety and Empowerment for All – Albania“ (Arise-All) („Teadlikkuse suurendamine ja teavitamine, et tagada kõigile ohutus ja kõiki inimesi võimestada – Albaania“) rakendamist Euroopa Liidu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi ning Belgia ja Madalmaade toel²⁴. Selle ennetuskampaania eesmärk oli suurendada Albaania kodanike teadlikkust Euroopasse suunduva ebaseadusliku rändega seotud ohtudest ning anda teavet Albaanias leiduvate majanduslike ja haridusvõimaluste kohta. Samuti oli selle eesmärk tutvustada võimalusi rännata Euroopasse seaduslike kanalite kaudu. Projekt algas 2021. aasta alguses ja lõppes 2022. aasta detsembris. Muud koostöönäited hõlmasid õppekäike Albaania piiripolitseisse (ning nõustamis- ja väljaõppemissioone).

Liikmesriigid teatasid üldiselt heast tagasivõtmisalasest koostööst. Albaania jätkas ka koostööd Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga (Frontex), korraldades eelkõige ELi-Albaania vahelise staatust käsitleva kokkuleppe alusel kaks ühisoperatsiooni: Albaania maismaa ja Albaania mere ühisoperatsioon. 15. septembril 2023 sõlmiti uus staatust käsitlev kokkulepe. Albaania tegi Frontexiga koostööd ka Prantsusmaal ja teistes asjaomastes liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate Albaania kodanike tagasisaatmise operatsioonide korraldamisel ja toetamisel. Albaania

²⁴ <https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd11401/files/inline-files/arise-all-project-brief.pdf>.

siseministerium ja Frontex sõlmisid 2023. aasta juunis vastastikuse mõistmise memorandumiga põhiõiguste kaitsega seotud kaebuste esitamise mehhanismi kohta. Albaanias töötab endiselt ka Frontexi kontaktametnik. Üldiselt on Albaania arendanud Frontexiga piirihalduse valdkonnas väga ulatuslikku ja head koostööd, mis laieneb veelgi pärast uue, 2023. aasta septembris sõlmitud staatust käsitleva kokkuleppe rakendamist.

Mis puudutab koostööd ELi varjupaigaametiga (EUAA), pikendati 2021.–2022. aasta koostöötegevuskava kuni 2023. aasta lõpuni ning see on võimaldanud EUAA-l toetada Albaania ametiasutusi varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemide tugevdamisel.

4. Põhjendamatute varjupaigataotluste suhtes võetud meetmed

Albaania kodanike poolt ELis esitatavate põhjendamatute varjupaigataotluste probleemi lahendamiseks võttis Albaania 2022. aastal vastu Albaania kodanike Schengeni/ELi riikides varjupaigataotluste esitamise ennetamise tegevuskava ja tõhustas ELi piiri ületavate Albaania kodanike kontrolli. Albaania jätkas ka koostöö ja teabevahetuse tihendamist liikmesriikidega, eriti nendega, keda see nähtus kõige enam mõjutas. Albaania jätkas eelkõige kahe tegevuskava rakendamist, mis käsitlevad vastavalt saatjata alaealiste albaanlaste probleemi Itaalias ja albaanlastest varjupaigataotlejate probleemi Prantsusmaal.

Albaania valitsus jätkas ka üldsuse teadlikkuse suurendamist viisavabalt ELi reisimisega seotud õigustest ja kohustustest, tehes koostööd Frontexi, Europoli, liikmesriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, nagu IOM, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (UNHCR) ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE). Kõikides piiripunktides jagatakse voldikuid, mis sisaldavad asjakohast teavet viisavaba reisimise nõuete ja nende rikkumise korral kohaldatavate karistuste kohta.

5. Investoritele kodakondsuse andmine

Peatamiskorra raames esitatud viiendas aruandes anti teada, et 2022. aastal võttis Albaania valitsus vastu otsuse, millega kehtestati siseministeriumile õiguslik alus algatada investoritele kodakondsuse andmise kava rakendamise eesmärgil avaliku ja erasektori partnerluse menetlus. 2023. aastal teatas Albaania oma otsusest investoritele kodakondsuse andmise kava kehtestamisega seotud algatus peatada.

6. Julgeolekukoostöö

2022. aastal osales Albaania järjest enamates rahvusvahelistes politseioperatsioonides ja 16 aktiivselt tegutseva ühise uurimisrühma töös. 2023. aasta veebruaris lähetas Albaania Europoli juurde teise kontaktametniku. 2022. aastal suurendas Albaania politsei amet turvalise teabevahetusvõrgu (SIENA) kaudu rahvusvaheliste partneritega jagatud sõnumite arvu 16,9 %.

Albaania on kõige aktiivsem kuritegevusega seotud ohte käsitleval valdkondadevahelisel Euroopa platvormil (EMPACT) osalev kolmas riik.

Tänu jõudsatele edusammudele, mida on tehtud Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühise tegevuskava alusel sõlmitud terrorismivastase võitluse rakenduskokkuleppe rakendamisel, kirjutas Albaania 9. detsembril 2022 komisjoniga alla muudetud kokkuleppe, mis sisaldab muu hulgas uusi meetmeid ja ambitsioonikamaid eesmärgi.

7. Soovitused

Albaania on võtnud meetmeid enamiku komisjoni varasemate soovitude täitmiseks. Sellest hoolimata tuleb veel palju teha, eelkõige järgmist:

- a) viia Albaania viisapoliitika paremini kooskõlla ELi loeteluga riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, pidades eeskätt silmas neid riike, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu;
- b) jätkata koostööd liikmesriikidega, keda Albaania kodanike esitatud põhjendamatud varjupaigataotlused kõige enam mõjutavad, ja rakendada viisavaba reisimise korda käsitlevaid kohandatud teavituskampaaniaid;
- c) hoiduda investoritele kodakondsuse andmise kava kehtestamisest.

BOSNIA JA HERTSEGOVIINA

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

Bosnia ja Hertsegoviinal on viisavabadus järgmise kaheksa riigiga, mis on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat: Aserbaidžaan, Hiina, Katar, Kuveit, Omaan, Saudi Araabia (hooajaliselt), Türgi ja Venemaa.

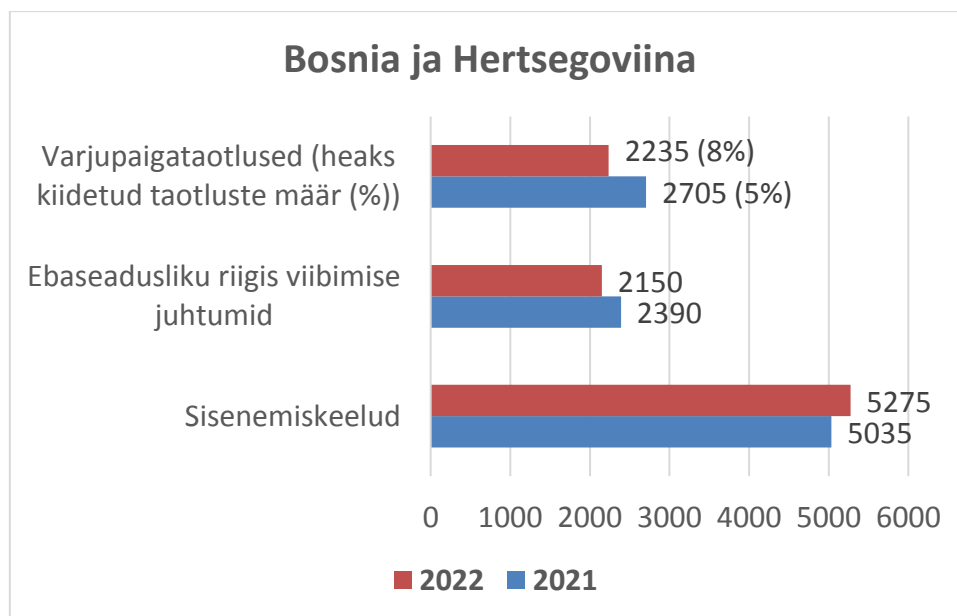
Bosnia ja Hertsegoviina ei teinud 2022. aastal midagi viisapoliitika paremaks kooskõlastamiseks. 2023. aastal kehtestas ta aga suviseks turismihooajaks viisavabaduse Saudi Araabia kodanikele ja lõpetas alates 2023. aasta septembrist viisavabaduse Bahreiniga.

2. Ebaseadusliku rände, rahvusvahelise kaitse taotluste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Bosnia ja Hertsegoviina kodanikud esitasid 2022. aastal liikmesriikides 2 235 rahvusvahelise kaitse taotlust, mida on 17 % vähem kui 2021. aastal (2 705). Heaks kiidetud taotluste määr tõusis 2022. aastal võrreldes 2021. aasta 5 %ga 8 %-le.

2022. aastal teatasid liikmesriigid 23st Bosnia ja Hertsegoviina kodanike ebaseaduslikust ELi välispiiri ületusest võrreldes 2021. aasta 17ga. Ebaseaduslikult liikmesriikides viibivate Bosnia ja Hertsegoviina kodanike arv suurenes 2022. aastal 19 %: 2022. aastal oli ebaseaduslikult riigis viibimise juhtumeid 4 900, 2021. aastal 4 105. Sisenemiskeeldude arv 2022. aastal pisut suurenes (5 %): 2021. aastal 5 035 keeldu, 2022. aastal 5 275.

Bosnia ja Hertsegoviina kodanikele väljastatud tagasisaatmisotsuste arv vähenes 5 % (2022. aastal 2 745 otsust, 2021. aastal 2 900), tagasi saadetud inimeste arv suurenes aga 40 % (2022. aastal 1 260 inimest, 2021. aastal 900). Tagasisaatmise määr tõusis 2022. aastal 2021. aasta 31 %-lt 46 %-le.

Allikas: Eurostat

3. Koostöö rände, piirihalduse ja tagasivõtmise valdkonnas

Bosnia ja Hertsegoviina on teinud ELiga ELi Lääne-Balkani tegevuskava rakendamisel viljakat koostööd.

Bosnia ja Hertsegoviina võttis vastu rände- ja varjupaigavaldkonna tegevuskava (2021–2025) ning viis sellega lõpule oma strateegilise raamistiku täieliku heakskiitmise. Riik on teinud jõupingutusi oma vastuvõtusutlikkuse suurendamiseks, kuid saatjata alaealiste ja haavatavate isikute tuvastamisel ja vastuvõtmisel on vaja teha täiendavaid samme. Juurdepääs varjupaigamenetlusele on endiselt piiratud, sest taotlusi saab esitada üksnes pealinnas Sarajevos. Edusamme tuleb teha ka varjupaigataotluste läbivaatamisel.

Bosnia ja Hertsegoviina rakendab 2019.–2023. aasta integreeritud piirihalduse strateegiat ja selle tegevuskava. 2023. aasta alguses lükati parlamendis tagasi uus, 2022. aastal koostatud piirikontrolli seadus. Ministrite nõukogu peaks kiiresti heaks kiitma uue eelnõu parlamendis menetlemiseks.

Bosnia ja Hertsegoviina ei ole veel alustanud ELiga läbirääkimisi staatust käsitleva kokkuleppe üle, mis võimaldaks Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametil (Frontex) rakendada Bosnia ja Hertsegoviina piiril oma alalist korpust, et viia koos piiripolitseiga ellu operatiivtegevust.

Bosnia ja Hertsegoviina tegi endiselt viljakat koostööd tagasivõtmise valdkonnas vastavalt ELiga sõlmitud lepingule, mida rakendatakse enamikus liikmesriikides tõhusalt. Kaks liikmesriiki teatas siiski mõningatest probleemidest seoses tagasivõtmisest keeldumise ja tagasisaatmiseks vajalike reisidokumentide õigeaegse väljastamisega.

EL oli mures 2022. aastal Lääne-Balkani rändetee kaudu saabunud kolmandate riikide kodanike põhjustatud märgatavalt suurenenud rändesurve pärast ning palus Bosnial ja Hertsegoviinal teha parimat võimalikku koostööd. Eelkõige palus EL tagada, et kui Bosnia ja Hertsegoviina kodanike esitatud varjupaigataotlused tagasi lükatakse, võtab riik oma kodanikud tagasi, kohaldades ELi ning Bosnia ja Hertsegoviina vahelise tagasivõtulepingu klauslit kolmandate riikide kodanike kohta.

Bosnia ja Hertsegoviina jätkas ka kahepoolset koostööd liikmesriikidega. ELi rahastatava ja IOMi rakendatava projekti „Individual measure to strengthen the response capacity to manage migration flows in Bosnia and Herzegovina“ („Üksikmeede reageerimissutlikkuse suurendamiseks, et hallata rändevooge Bosnias ja Hertsegoviinas“) üks tegevus on pühendatud julgeolekuministeriumi toetamisele ja selle tagasisaatmise tulemusliku korraldamise suutlikkuse suurendamisele. IOMi juhitava tagasisaatmise haldamise mehhanismi raames saab ministeerium liikmesriikidelt ka tehnilist tuge kogu tagasisaatmise protsessi elluviimiseks.

Euroopa Liidu Varjupaigaameti (EUAA) ning Bosnia ja Hertsegoviina koostöö algas 2014. aastal. Esimene tegevuskava kinnitati 2020. aasta novembris. Koostamisel on teise põlvkonna tegevuskava ajavahemikuks 2023–2025.

4. Julgeolekukoostöö

Europol süvendab veelgi operatiivkoostööd Bosnia ja Hertsegoviinaga. 2023. aasta juunis loodi ühtne Europoli riiklik kontaktpunkt, mis ühendab kõik riigi õiguskaitseasutused Europoli turvalise teabevahetusvõrgu (SIENA) süsteemiga. Bosnia ja Hertsegoviina lähetas Europoli peakorterisse Haagi oma kontaktametniku. Bosnia ja Hertsegoviina Europoli kontaktpunkti koordinaator on ka EMPACTi koordinaator.

Bosnia ja Hertsegoviina kirjutas komisjoniga 2019. aastal alla kahepoolse terrorismivastase võitluse kokkuleppe,²⁵ et rakendada Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühist tegevuskava²⁶. Rakendamisel on ette tulnud mõningaid viivitusi, kuid viimases 2022. aasta eduaruandes teatati jõudsatest edusammudest. Bosnia ja Hertsegoviina võttis 2022. aastal vastu uue terrorismivastase võitluse ning vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise strateegia. Üksused peavad vastu võtma asjakohased tegevuskavad. Bosnia ja Hertsegoviina peab vastu võtma uued rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist käsitlevad õigusaktid, et vältida pärast MONEYVALi eelseisvat hindamist uuesti halli nimekirja sattumist.

Europol on EMPACTi peamine sidusrühm ja tegevustulemused näitavad, et temaga tehakse head koostööd.

5. Soovitused

Bosnia ja Hertsegoviina on võtnud mõningaid meetmeid komisjoni varasemate soovituste täitmiseks. Sellest hoolimata tuleb veel palju teha, eelkõige järgmist:

- a) võtta kiiresti meetmeid, et viia Bosnia ja Hertsegoviina viisapoliitika kooskõlla ELi loeteluga riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, pidades eeskätt silmas neid riike, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu;
- b) viia ELiga kiiresti lõpuni läbirääkimised Frontexi staatust käsitleva kokkuleppe üle ning see allkirjastada ja ratifitseerida;
- c) lahendada tagasivõtmisalase koostööga seotud probleemid, millest liikmesriigid on teatanud.

---

²⁵ https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-authorities-bosnia-and-herzegovina-endorse-arrangement-counterterrorism-cooperation-2019-11-19_et.

²⁶ https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2018-10/20181005_joint-action-plan-counter-terrorism-western-balkans.pdf.

MOLDOVA VABARIIK

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

Moldoval on viisavabadus järgmise 12 riigiga, kes on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat: Armeenia, Aserbaidžaan, Ecuador, Kasahstan, Katar, Kuuba, Kõrgõzstan, Tadžikistan, Türgi, Usbekistan, Valgevene ja Venemaa.

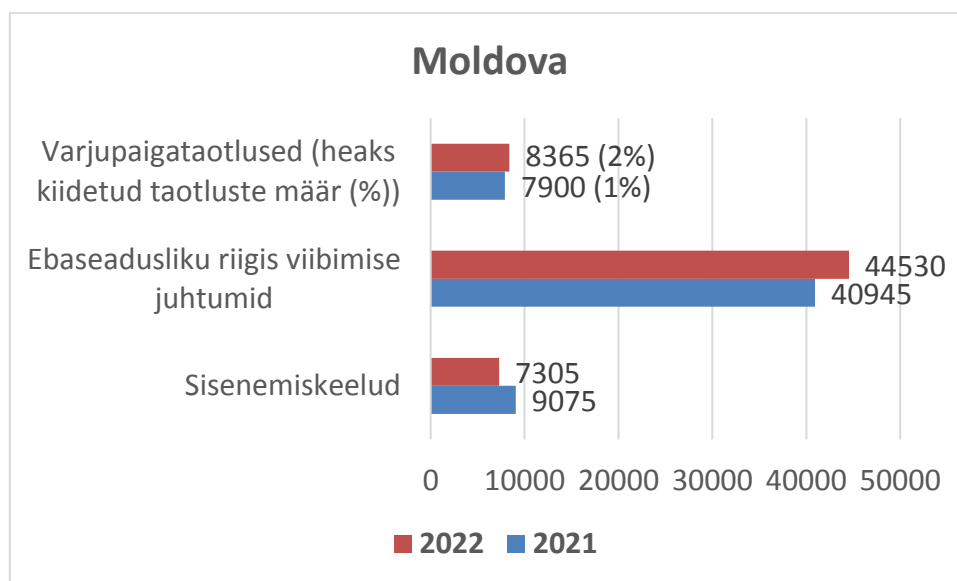
2022. aastal riik oma viisapoliitikat ELi viisapoliitikaga paremini ei kooskõlastanud.

2. Ebaseadusliku rände, rahvusvahelise kaitse taotluste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Liikmesriikides esitatud Moldova kodanike rahvusvahelise kaitse taotluste arv suurenes 2022. aastal 2021. aastaga võrreldes 6 %: 2021. aastal esitati 7 900 taotlust ja 2022. aastal 8 365 taotlust. Heaks kiidetud taotluste määr oli 2022. aastal 2 % võrreldes 2021. aasta 1 %ga.

Moldova kodanikud tegid ka 2022. aastal vaid vähe katseid (29) ületada ebaseaduslikult ELi välispiiri (2021. aastal 21 katset). Ebaseaduslikult liikmesriikides viibivate Moldova kodanike arv suurenes 2022. aastal 2021. aasta 40 945st 44 530ni (kasv 9 %). Moldova kodanikele väljastati 2022. aastal liikmesriikides 7 305 sisenemiskeeldu ehk 19,5 % vähem kui 2021. aastal (9 075).

2022. aastal suurenes nii Moldova kodanikele väljastatud tagasisaatmisotsuste kui ka tagasisaatmiste arv vastavalt 4 % (2022. aastal 8 250 otsust, 2021. aastal 7 940) ja 18,5 % (2022. aastal 2 845 tagasisaatmist, 2021. aastal 2 400). Tagasisaatmise määr tõusis seega 2022. aastal 2021. aasta 30 %-lt 34 %-le.

Allikas: Eurostat

3. Koostöö rände, piirihalduse ja tagasivõtmise valdkonnas

Moldova jätkas rahvusvahelise koostöö edendamist piirihalduse valdkonnas ELi asutuste ja liikmesriikidega. Tema aktiivsus kajastub ELi sisejulgeoleku ja piirihalduse tugikeskuse algatuses, millega tugevdati Moldova koostööd nii EMPACTi raames kui ka Frontexi, Europoli, CEPOLi, ELi piirihaldamise abimissiooniga Moldova Vabariigis ja Ukrainas (EUBAM) ning liikmesriikidega.

Moldova võttis 2022. aastal vastu ka siseasjade strateegia (2022–2030) ja kuus valdkondlikku arengustrateegiat, millest kaks on pühendatud rändele ja piirihaldusele: üks rändevõrgude

haldamisele, varjupaiga andmisele ja välismaalaste integreerimisele ning teine integreeritud piirihaldusele.

Moldova sõlmis 17. märtsil 2022 staatust käsitleva kokkuleppe Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex) operatiivtegevuseks Moldovas. Kokkulepe võimaldab Frontexil pakkuda Moldovale täiemahulist ja igakülgset tuge ning tagab lähetatud alalise korpuse ametnikele vajaliku kaitse, puutumatus ja julgeoleku. See on esimene staatust käsitlev kokkulepe ja esimene täitevvolitustega ühisoperatsioon idapartnerlusega hõlmatud riikides. Frontexi ja Moldova operatiivkoostöö algas 19. märtsil 2022, kui alustati ühisoperatsiooni Moldova, mis oli suunatud võltsitud dokumentide kasutamise vastu piiripunktides.

Et toetada laiendatud koostööd Moldovaga, on idapartnerluse riike hõlmava piirkondliku mandaadiga Frontexi kontaktametnik lähetatud alates 2022. aasta juulist ajutiselt Chişinăusse, kuni olukord algselt ette nähtud lähetuskohas ehk Kiievis stabiliseerub. Chişinăust tegutsedes suhtleb Frontexi kontaktametnik ennetavalt idapartnerluse piirkonna asutustega ja on korrapäraselt ühenduses sisserände kontaktametnike võrgustikuga Moldovas.

Moldova jätkas koostööd liikmesriikidega rände- ja piirihalduse valdkonnas. Koostööd tehti näiteks koolituskursuste korraldamisel ja seadmete hankimisel ning see hõlmas ka operatiivkoostööd ja ekspertide külastusi.

Frontex ja liikmesriigid on samuti teatanud heast koostööst tagasivõtmise valdkonnas.

Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja tõttu suurendas EL koostööd Moldovaga julgeoleku valdkonnas, pöörates erilist tähelepanu piirihaldusele. EL võttis kasutusele kõik oma vahendid, et pakkuda tihedas koostöös liikmesriikidega Moldovale lisaseadmeid ja koolitust.

4. Julgeolekukoostöö

Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja ülekanduva mõjuga kaasnesid täiendavad ohud Moldova julgeolekule. Moldova piirivalvejõududel tuleb rinda pista üha suureneva piiriülese kuritegevuse, sealhulgas inimkaubanduse ning ebaseadusliku uimasti- ja relvakaubanduse ohuga. Moldova õiguskaitseasutustel tuleb tegeleda suurenenud hübriidohtudega, sealhulgas elektrivarustuse ja kütte katkemise ohuga, küberrünnakutega ja Venemaa kodanike sagenevate katsetega siseneda Moldovasse võltsitud dokumentide abil.

2022. aasta juulis avasid volinik Ylva Johansson ja Moldova siseminister Moldovas ELi sisejulgeoleku ja piirihalduse tugikeskuse. Tegevusplatvormina toetab ELi tugikeskus sisejulgeoleku- ja piirihalduskoostööd ELi, selle asutuste, liikmesriikide ja Moldova ametiasutuste vahel. See tegutseb järgmistes prioriteetsetes valdkondades: ebaseaduslik relvakaubandus, rändajate ebaseaduslik üle piiri toimetamine, inimkaubandus, terrorismi ja vägivaldse äärmusluse ennetamine ja tõkestamine, küberkuritegevus, ebaseaduslik uimastikaubandus ning keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalide salakaubavedu.

Tänu ELi tugikeskuse kaudu arendatud koostööle tihenes märgatavalt ka Europoli, CEPOLi ja Frontexi vaheline koostöö Moldovas. Europol on lähetanud Moldovasse ühe Europoli ametniku ja kaks külalisametnikku, et toetada sellise kuritegeliku tegevuse varajast avastamist, mis on seotud Venemaa agressioonisõjaga Ukraina vastu, sealhulgas võitlust rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise, inimkaubanduse ja muu kuritegeliku tegevusega tegelevate kuritegelike võrgustike vastu.

Europoli ja Moldova koostöö põhineb koostöökokkuleppel, mis jõustus 2015. aasta juulis. Moldova on lähetanud Europoli peakorterisse oma kontaktametnikke alates 2015. aastast. Moldova osaleb pidevalt kuritegevusega seotud ohte käsitleva valdkondadevahelise Euroopa platvormi (EMPACT) töös. 2022. aastal osales Moldova viie operatiivkava raames 15 operatiivmeetmes ja nimetas ametisse oma riikliku EMPACTi koordinaatori. 22. mail 2023 algatas ELi nõukogu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames ELi partnerlusmissiooni Moldova Vabariigis (EUPM Moldova), et suurendada selle riigi julgeolekusektori vastupanuvõimet kriisiohjamise ja hübriidohtude valdkonnas.

2023. aasta märtsis kiitis Euroopa Ülemkogu heaks Moldovale mõeldud toetuspaketi, millel on viis prioriteeti, sealhulgas julgeolek. Selle järelmeetmena jaotatakse praegu ümber 4 miljonit eurot kiireloomuliste julgeolekuvajaduste rahuldamiseks ELi rahastatava programmi „Supporting Protection, Transit, Voluntary and Informed Return and Reintegration of Eastern Partnership Citizens and Third Country Nationals affected by the conflict in Ukraine“ („Ukraina konfliktist mõjutatud idapartnerluse riikide kodanike ja kolmandate riikide kodanike kaitse, transiidi, vabatahtliku ja teadliku tagasipöördumise ning taasintegreerimise toetamine“) raames. Nende rahaliste vahenditega toetatakse Moldova piirivalveasutusi ja siseministeriumi.

5. Soovitused

Moldova on võtnud meetmeid komisjoni varasemate soovituste täitmiseks. Sellest hoolimata tuleb veel palju teha, eelkõige järgmist:

- a) viia Moldova viisapoliitika paremini kooskõlla ELi loeteluga riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, pidades eelkõige silmas neid riike, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu;
- b) jätkata jõupingutusi organiseeritud kuritegevuse, eriti sellise piiriülese kuritegevuse tõkestamiseks, mis tekkis seoses Venemaa agressiooniga Ukraina vastu.

MONTENEGRO

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

Montenegrol on viisavabadus 12 riigiga, kes on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat. Neist seitsme kodanikud on alaliselt viisanõudest vabastatud (Aserbaidžaan, Hiina, Katar, Kuveit, Türgi, Valgevene ja Venemaa). Viie riigi kodanikud on viisanõudest vabastatud hooajaliselt, et siseneda Montenegrosse turismi eesmärgil aprillist oktoobrini (Armeenia, Egiptus, Kasahstan, Saudi Araabia ja Usbekistan).

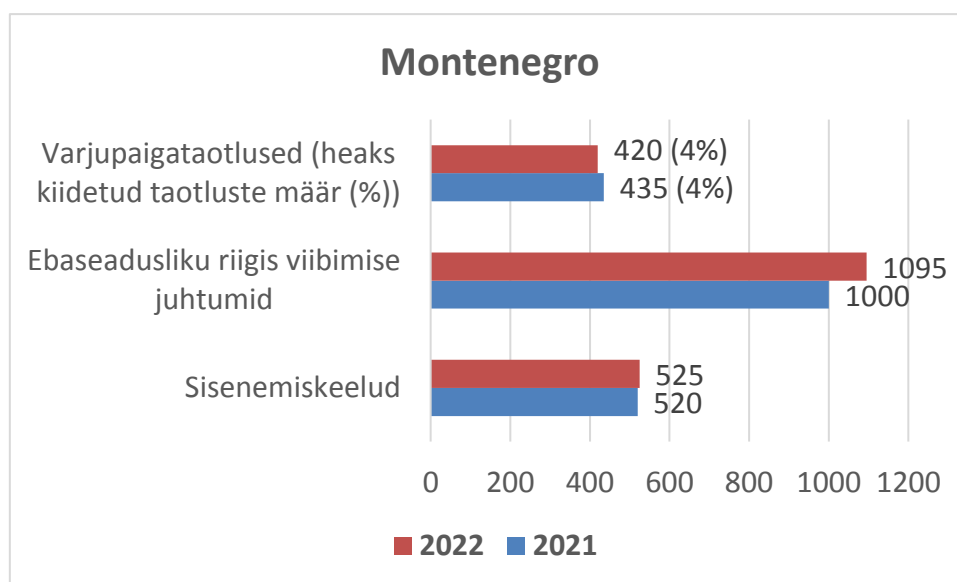
2023. aastal tegi Montenegro viisapoliitika kooskõlastamisel edusamme: tühistati Kuuba ja Ecuadori kodanike ning Araabia Ühendemiraatide elamisloaga kolmandate riikide kodanike viisavabadus.

2. Ebaseadusliku rände, rahvusvahelise kaitse taotluste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Liikmesriikides esitatud Montenegro kodanike rahvusvahelise kaitse taotluste arv vähenes 2022. aastal 2021. aastaga võrreldes 3 %: 2022. aastal esitati 420 taotlust ja 2021. aastal 435 taotlust. Heaks kiidetud taotluste määr oli 2022. aastal 4 % ehk jäi eelmise aastaga võrreldes enam-vähem samaks.

Liikmesriigid teatasid ainult ühest Montenegro kodaniku ebaseaduslikust piiriületusest 2022. aastal. Ebaseaduslikult liikmesriikides viibivate Montenegro kodanike arv suurenes 2022. aastal 9,5 % (2021. aasta 1 000st 1 095ni). Montenegro kodanikele liikmesriikides väljastatud sisenemiskeeldude arv jäi 2022. aastal enam-vähem samaks: 2022. aastal väljastati 525 keeldu, 2021. aastal 520.

Riigi kodanikele väljastatud tagasisaatmisotsuste arv vähenes 12 % (2022. aastal 435 otsust, 2021. aastal 495 otsust), samal ajal kui tagasisaadetud inimeste arv veidi suurenes (2 %): 2021. aastal 265 inimest, 2022. aastal 270. Tagasisaatmise määr tõusis 2022. aastal vastavalt 2021. aasta 54 %-lt 62 %-le.

Allikas: Eurostat

3. Koostöö rände, piirihalduse ja tagasivõtmise valdkonnas

Montenegro on teinud ELiga ELi Lääne-Balkani tegevuskava rakendamisel viljakat koostööd.

Ebaseadusliku rände suurenemise vastu võitlemiseks loodi piiripolitsei juurde uus inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetamise ja piiriülese kuritegevuse tõkestamise üksus, mis tagab ebaseaduslike piiriületuste suurema kontrolli.

Parandati varjupaigasüsteemi suutlikkust ja riigieelarvest eraldati märkimisväärne summa vastuvõtusutlikkuse suurendamiseks. Montenegro varjupaigadirektoraat tegi jõupingutusi kuhjunud varjupaigataotluste läbivaatamiseks.

Montenegro jätkas ka rände- ja piirihaldusalast koostööd liikmesriikidega, kes pakkusid koolitust ning aitasid suurendada riigi suutlikkust, hankida seadmeid ja vahetada teavet. ELi varjupaigaamet, Frontex, IOM ja UNHCR andsid ELi rahastatud piirkondliku projekti raames ka tehnilist abi. Tagasivõtmise valdkonnas teatasid liikmesriigid üldiselt heast koostööst.

Montenegro ja Euroopa Liit kirjutasid 16. mail 2023 alla uue staatust käsitleva kokkuleppe Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex) operatiivtegevuse kohta Montenegros²⁷. Uus kokkulepe võimaldab korraldada Frontexi lähetusi kogu Montenegro territooriumil, kui riigi ametiasutused seda taotlevad. Jätkatakse kahte kehtiva staatust käsitleva kokkuleppe alusel ellu viidavat ühisoperatsiooni: ühisoperatsiooni Montenegro-Horvaatia piiripunktis ja ühist mereoperatsiooni, mille eesmärk on tugevdada merepiirivalvet Aadria merel. Montenegro teeb Frontexiga piirihalduse valdkonnas üldiselt väga head koostööd, mis uue staatust käsitleva kokkuleppe rakendumisel veelgi tiheneb.

ELi varjupaigaamet ja Montenegro ametiasutused kirjutasid 2021. aasta detsembris alla ühise tegevuskava. ELi varjupaigaameti toel loodi uus üksus, mis tegeleb päritoluriigi teabega, ning töötati välja koolitusmoodulid ja standardne töökord, et varjupaigamenetlused sujuvamaks muuta.

4. Julgeolekukoostöö

2014. aasta septembris kirjutasid Montenegro ja Europol alla operatiiv-ja strateegilise koostöö kokkuleppe. Vahetatud teabe kvaliteet on aastate jooksul pidevalt paranenud ja koostöö Europoliga – eelkõige EMPACTi, Europoli analüüsiprojektide ja muude algatuste kaudu ja tänu neile – veelgi tihenunud. Neljal politseiüksusel, sealhulgas rahapesu andmebürool ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse üksusel on vahetu juurdepääs Europoli turvalisele sidekanalile SIENA, mis võimaldab kiiret, turvalist ja tõhusat teabevahetust Europoli ja ELi liikmesriikidega.

Montenegro on lähetanud ühe kontaktametniku Europoli peakorterisse ja teeb aktiivselt koostööd Europoli sisserändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase Euroopa keskusega.

Montenegro sõlmis 2019. aastal komisjoniga terrorismivastast võitlust käsitleva kahepoolse kokkuleppe, et rakendada Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühist tegevuskava. Selle kokkuleppe rakendamisel on Montenegro teinud jõudsaid edusamme.

5. Investорitele kodakondsuse andmise kavad

---

²⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8354-2023-INIT/et/pdf>.

Investoritele kodakondsuse andmise kava rakendamine lõpetati 31. detsembril 2022. See on tervitatav sündmus ja kujutab endast viiendas peatamiskorra aruandes sisalduvate soovitude konkreetset järelmeedet.

Kuigi investoritele kodakondsusele andmise kava rakendamine on lõpetatud, jätkab Montenegro nende taotluste läbivaatamist, mis on esitatud kuni 2022. aastani. Järgides komisjoni 28. märtsi 2022. aasta soovitud viivitamatute sammude kohta, mida tuleks astuda seoses investoritele kodakondsuse andmise kavade ja investoritele elamisloa andmise kavadega, võttes arvesse Venemaa sissetungi Ukrainasse,²⁸ võttis Montenegro taotluste läbivaatamisel kasutusele täiendavad kontrollimenetlused, et selgitada välja, kas taotlejad on kantud sanktsioonide loetellu või tunnistatud üksusteks, kelle rahalised vahendid on pärit ebaseaduslikest allikatest. Siseministerium on ühtlasi nõudnud, et riiklik julgeolekuamet kontrolliks täiendavalt Venemaa ja Valgevene kodanikelt saadud taotlusi. Tehakse ka järelkontrolli, et teha kindlaks, ega kodakondsust ei ole antud rahvusvaheliste piiravate meetmete all olevatele isikutele. Vastasel juhul võetakse neilt Montenegro kodakondsus ära.

Komisjon jätkab seotud suundumuste jälgimist, kuni kõik menetluses olevad taotlused on läbi vaadatud.

6. Soovitused

Montenegro on võtnud meetmeid komisjoni varasemate soovitude täitmiseks. Sellest hoolimata tuleb veel palju teha, eelkõige järgmist:

- a) võtta kiiresti meetmeid, et viia Montenegro viisapoliitika kooskõlla ELi loeteluga riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, pidades eelkõige silmas neid riike, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu;
- b) tagada hiljuti tühistatud investoritele kodakondsuse andmise kava raames esitatud ja menetluses olevate taotluste kontrollimine ja läbivaatamine võimalikult rangete julgeolekunõuete kohaselt.

---

²⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/recommendation-limit-access-individuals-connected-russian-belarusian-government-citizenship_et.

PÕHJA-MAKEDOONIA

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

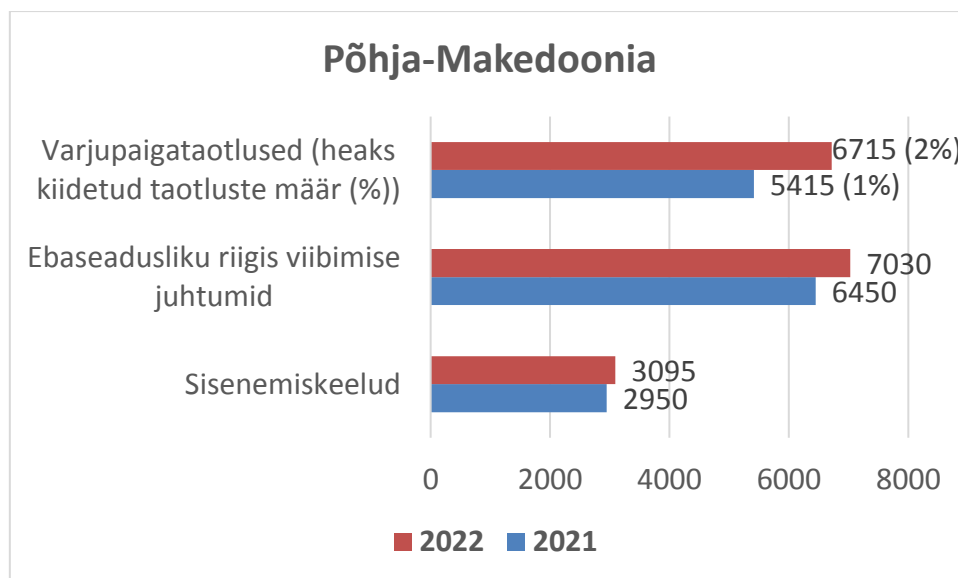
Põhja-Makedoonia on teinud märgatavaid edusamme oma viisapoliitika kooskõlastamisel ELi viisapoliitikaga. Seni leidub vaid üks riik (Türgi), kelle kodanikud pääsevad viisavabalt Põhja-Makedooniasse, kuid mitte ELi. 2023. aasta jaanuaris kehtestas Põhja-Makedoonia Botswana ja Kuuba kodanikele taas viisanõude. Lisaks kaotas 2023. aasta märtsis kehtivuse otsus lubada Aserbaidžaaani kodanikel Põhja-Makedooniasse ajutiselt ilma viisata siseneda. Otsuse kehtivusaega ei pikendatud.

2. Ebaseadusliku rände, rahvusvahelise kaitse taotluste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Liikmesriikides esitatud Põhja-Makedoonia kodanike rahvusvahelise kaitse taotluste arv suurenes 2022. aastal 24 %: 2022. aastal esitati 6 715 taotlust, 2021. aasta 5 415. Heaks kiidetud taotluste määr oli 2 % (2021. aastal 1 %).

2022. aastal teatati ELi tasandil üheksast Põhja-Makedoonia kodanike ebaseaduslikust piiriületusest (2021. aastal 12). Ebaseaduslikult liikmesriikides viibivate Põhja-Makedoonia kodanike arv suurenes 2022. aastal varasema aastaga võrreldes 9 %: 2022. aastal oli ebaseaduslikult riigis viibimise juhtumeid 7 030, 2021. aastal 6 450. Sisenemiskeeldude arv suurenes veidi (5 %): 2021. aastal väljastati 2 950 keeldu, 2022. aastal 3 095.

Eelmisel aastal suurenes i) Põhja-Makedoonia kodanikele väljastatud tagasisaatmisotsuste arv (2022. aastal 2 910 otsust, 2021. aastal 2 320 otsust (25 % rohkem)) ja ii) tagasisaadetud inimeste arv (2022. aastal 1 590 inimest, 2021. aastal 985 inimest (61 % rohkem)). Liikmesriigid on teatanud heast koostööst tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas. Tagasisaatmise määr tõusis 2022. aastal 55 %-le võrreldes 2021. aasta 42 %ga.

Allikas: Eurostat

3. Koostöö rände, piirihalduse ja tagasisivõtmise valdkonnas

Põhja-Makedoonia on teinud ELiga ELi Lääne-Balkani tegevuskava rakendamisel viljakat koostööd.

Põhja-Makedoonia osaleb aktiivselt segarändevoogude haldamises ühel peamisel ebaseadusliku rände transiiditeel. Ebaseaduslikult üle piiri toimetatud rändajate arv on siiski endiselt suur ja esmajärjekorras tuleb parandada võitlust ebaseaduslikult üle piiri toimetajate võrgustike vastu.

Põhja-Makedoonia tegeleb oma varjupaigasüsteemi tugevdamisega, pidades silmas erivajadustega inimesi ja saatjata alaealisi. Rändajate süstemaatilise registreerimise vallas tuleb siiski veel palju ära teha. Erandolukorra plaan suurte rändevoogude haldamiseks on veel välja töötamata ja vastu võtmata.

Põhja-Makedoonia jätkas koostööd liikmesriikidega rände- ja piirihalduse valdkonnas. Koostööd tehti näiteks ekspertide külastuste ning teabe- ja parimate tavade vahetamise vormis, samuti tehniliste seadmete ja koolituskursuste pakkumise kaudu.

Jätkatakse tagasisivõtulepingute rakendamist ja üldiselt teatasid liikmesriigid heast koostööst tagasisivõtmise valdkonnas. Vaid üks liikmesriik leidis, et koostööd on vaja parandada.

Põhja-Makedoonia sõlmis 2022. aasta oktoobris staatust käsitleva kokkuleppe Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex) operatiivtegevuse kohta Põhja-Makedoonias²⁹. Pärast seda, kui staatust käsitlev kokkulepe 1. aprillil 2023 jõustus, alustati 19. aprillil 2023 ühisoperatsiooni ning lähetati 110 ametnikku toetama piirikontrolli ja ebaseadusliku rände ja piiriülese kuritegevuse haldamist kogu Põhja-Makedoonia – Kreeka piirilõigul. Põhja-Makedoonia on üldiselt arendanud Frontexiga väga ulatuslikku ja head piirihaldusalast koostööd, mis 2023. aasta aprillis pärast staatust käsitleva kokkuleppe jõustumist veelgi tihenes.

Mis puudutab koostööd ELi varjupaigaametiga, oli varjupaigasüsteemi tugevdamisel oluliseks vahendiks koostöö tegevuskava, mis oli koostatud ajavahemikuks 2020. aasta oktoobrist kuni 2022. aasta septembrini. Eelkõige püüti süsteemi tugevdada erivajadustega isikute ja saatjata alaealiste, varjupaiga- ja vastuvõtukoolituse ja varjupaigaotsuste kvaliteedi parandamise aspektis. Ühtlasi püüti tõhustada haavatavate sisserändajate ja saatjata alaealiste vastuvõtusüsteemi. ELi varjupaigaametil ja Põhja-Makedoonial on pooleli kolmanda põlvkonna tegevuskava koostamine. Teise põlvkonna tegevuskava aga pikendati, et tagada sujuv üleminek vanalt tegevuskavalt uuele.

4. Julgeolekukoostöö

Europol sõlmis Põhja-Makedooniaga 2007. aasta jaanuaris strateegilise kokkuleppe ja 2011. aasta septembris operatiivkoostöö kokkuleppe. Koostöö ja teabevahetus Europoliga sujus hästi ja paranes 2022. aastal veelgi. Põhja-Makedoonia on lähetanud alates 2015. aastast Europoli oma kontaktametnikke. Tema õiguskaitseasutused esitavad teavet konfiskeeritud relvade ja kinni peetud kahtlustatavate kohta ning annavad operatiivtegevuse käigus taotluse korral tagasisidet. Riik osaleb ka EMPACTi töös.

Tänu jõudsatele edusammudele, mida on tehtud Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühise tegevuskava alusel sõlmitud terrorismivastase võitluse rakenduskokkuleppe rakendamisel, kirjutas Põhja-Makedoonia 9. detsembril 2022 komisjoniga alla muudetud kokkuleppe, mis sisaldas muu hulgas uusi meetmeid ja ambitsioonikamaid eesmärke.

---

²⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12896-2022-INIT/et/pdf>.

5. Investорitele kodakondsuse andmise kavad

Põhja-Makedoonia kodakondsusseadus võimaldab anda kodakondsuse isikutele, kes pakuvad riigile erilist majandushuvi, ilma et neilt nõutaks eelnevat riigis elamist. 2005.–2022. aastal sai erilise majandushuvi eest kodakondsuse 121 inimest (negatiivseid otsuseid tehti 40)³⁰. Komisjon kordab, et selle seaduse rakendamisega ei tohiks kaasneda süstemaatilist investeeringute eest kodakondsuse andmist, sest seda võidakse kasutada eesmärgil minna mööda ELi lühiajalise viisa andmise korrast ja sellega kaasnevast konkreetsete rände- ja julgeolekuriskide põhjalikust hindamisest ning seetõttu võib see mõjutada viisavaba reisimise korda.

6. Soovitused

Põhja-Makedoonia on võtnud meetmeid enamiku komisjoni varasemate soovituste täitmiseks. Sellest hoolimata tuleb veel palju teha, eelkõige järgmist:

- a) jätkata jõudsaid edusamme viisapoliitika kooskõlastamisel;
- b) hoiduda kodakondsuse süstemaatilisest andmisest erilise majandushuvi eest.

---

³⁰ Sõelumisaruanne Põhja-Makedoonia kohta, juuli 2023, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-07/MK%20Cluster_1%20Draft%20screening%20report_external%20version.pdf.

SERBIA

1. Viisapoliitika kooskõlastamine

2022. aasta alguses oli Serbial viisavabadus 22 riigiga, kes on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat. Kooskõla puudumine ELi viisapoliitikaga on üks neist teguritest, mis on suurendanud ELi suunduvat ebaseaduslikku rännet mööda Lääne-Balkani rändeteed. Eelkõige puudutab see Burundi, India, Kuuba, Tuneesia ja Türgi kodanikke, kes said siseneda Serbiasse viisata ja ületada seejärel ebaseaduslikult liikmesriikide välispiiri. See olukord tingis viivitamatud ja ulatuslikud kontaktid komisjoni ja Serbia ametiasutuste vahel.

Koostöö ja koordineeritud jõupingutuste tulemusel kehtestas Serbia uuesti viisanõude Burundile (21. oktoobril 2022, rakendati viivitamata), Tuneesiale (21. oktoobril 2022, rakendati 22. novembril 2022), Guinea Bissuale (1. detsembril 2022, rakendati 6. detsembril 2022), Indiale (9. detsembril 2022, rakendati 1. jaanuaril 2023), Boliiviale ja Kuubale (27. detsembril 2022, rakendati vastavalt 10. veebruaril 2023 ja 13. aprillil 2023).

Serbial on praegu viisavabadus järgmise 16 riigiga, kes on kantud ELi loetellu riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat: Armeenia, Aserbaidžaan, Bahrein, Hiina, Indoneesia, Jamaica, Kasahstan, Katar, Kuveit, Kõrgõzstan, Mongoolia, Omaan, Suriname, Türgi, Valgevene ja Venemaa.

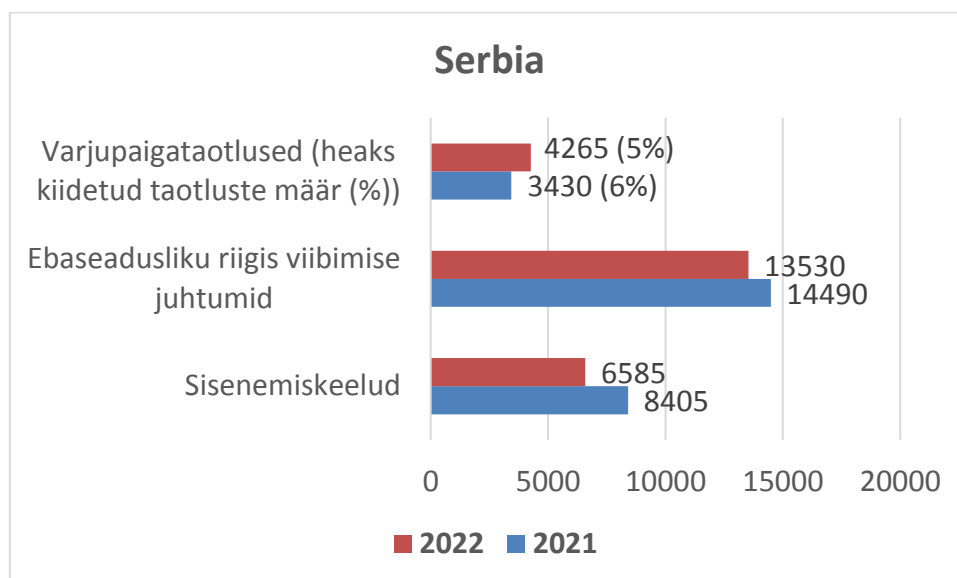
Komisjon jääb ootama, et Serbia kooskõlastaks oma viisapoliitika paremini ELi omaga vastavalt Serbia ametiasutuste võetud kohustustele. Samuti ootab ta lisateavet Serbia teatatud viisapoliitika kooskõlastamise kava ja selle tulemusliku rakendamise kohta.

2. Ebaseadusliku rände, rahvusvahelise kaitse taotluste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmisega seotud suundumuste jälgimine

Serbia kodanikud esitasid 2022. aastal liikmesriikides 4 265 rahvusvahelise kaitse taotlust, mida on 2021. aastaga (3 430) võrreldes 24 % rohkem. Eelmiste aastate suundumus seega jätkub. Heaks kiidetud taotluste määr langes 2022. aastal veidi: 2021. aasta 6 %-lt 5 %-le.

Serbia kodanikud ületasid liikmesriikide välispiiri ebaseaduslikult 32 korral (2021. aastal 37). Ebaseaduslikult liikmesriikides viibivate Serbia kodanike arv vähenes jätkuvalt: 2022. aastal oli selliseid isikuid 13 530, 2021. aastal 14 490 (vähenemine 7 %). ELi sisenemise keelu saanud Serbia kodanike arv vähenes 2022. aastal 22 % (2021. aastal 8 405, 2022. aastal 6 585).

Serbia kodanikele väljastatud tagasisaatmisotsuste arv vähenes 6 % (2022. aastal 5 705 otsust, 2021. aastal 6 045), tagasi saadetud inimeste arv aga suurenes 5 % (2022. aastal 3 190 inimest, 2021. aastal 3 035) ja tagasisaatmise määr tõusis 2022. aastal 2021. aasta 50 %-lt 56 %-le.

Allikas: Eurostat

3. Koostöö rände, piirihalduse ja tagasivõtmise valdkonnas

Serbia on teinud ELiga ELi Lääne-Balkani tegevuskava rakendamisel viljakat koostööd ja aidanud hallata ELi suunduvat segarändevoogu pärast ebaseaduslike piiriületuste arvu järsku kasvu liikmesriikide välispiiril 2022. aastal.

2022. aasta augustis võttis Serbia vastu uue integreeritud piirihalduse strateegia ajavahemikuks 2022–2027 ja tegevuskava 2022.–2024. aastaks. Prioriteediks peaksid jääma piirivalve tõhustamine ning pagulaste ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise avastamise ja tõkestamise jõupingutuste suurendamine.

Rohkem jõupingutusi tuleks teha ka rändajate ja rahvusvahelise kaitse taotlejate isiku tuvastamiseks ja nende registreerimiseks, muu hulgas vastuvõtukeskustes. Varjupaigasüsteemi tugevdamine ja seadusliku riigis viibimise õiguseta rändajate tagasisaatmise suutlikkuse suurendamine on endiselt tähtsad valdkonnad, mis nõuavad lisatähelepanu ning milles komisjon on oma toetust suurendanud.

2022. aastal võttis Serbia mitu meetet Serbia viisa saamise ja Serbiasse sisenemise nõuete karmistamiseks. Need muudetud nõuded avaldati ja neid levitati laialdaselt valitsuse veebisaitidel ning lisati Rahvusvahelise Lennutranspordi Assotsiatsiooni tegevusalustesse, mida lennuettevõtjad kasutavad sõitjate registreerimisel Serbiasse suunduvatele lendudele. Serbia diplomaatiliste ja konsulaaresinduste esindajad pidasid kõnelusi selliste suurimate lennuettevõtjate esindustega nende asukohariikides, kelle puhul oli tuvastatud, et nende teenust kasutavad viisavaba reisimise korda kuritarvitavad sõitjad. Serbia ametiasutused pidasid kõnelusi ka kõigi suuremate lennuettevõtjate esindajatega Belgradis, samuti turismiorganisatsioonidega, kes teevad koostööd Serbia viisavaba reisimise korda kuritarvitada võivate inimeste päritoluriikidega.

Serbia jätkas koostööd liikmesriikidega rände- ja piirihalduse valdkonnas. Koostööd tehti näiteks rahastamise, tehnilise abi, ühiste piiripatrullide ja koolituskursuste vormis. ELi tehnilise abiga toetatakse integreeritud piirihalduse strateegiat 2022.–2027. aastaks, eelkõige seoses ebaseaduslike rändajate tõhusa registreerimise ja nende juhtumi menetlemisega, aga ka rändehaldussüsteemi asutuste töö koordineerimise ja tagasisaatmisega kas päritoluriiki või riiki, kuhu rändajad enne sisenesid. Ühtlasi toetatakse ELi rahastusega pagulaste ja rändekomissariaadi hallatavate vastuvõtja ja varjupaigakeskuste toimimist, sealhulgas tervishoiuteenuste, sotsiaalabi ning lastele ja

haavatavatele rühmadele hariduse pakkumist. Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM) rakendab ELi ja liikmesriikide toel toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmi, millega suurendatakse Serbia tagasipöördumissüsteemi suutlikkust ja hõlbustatakse juurdepääsu toetatud vabatahtlikule tagasipöördumisele.

Frontex ja liikmesriigid on üldiselt teatanud heast koostööst tagasivõtmise valdkonnas.

Sellegipoolest on tuvastatud probleeme Lääne-Balkani rändetee kaudu ELi jõudnud ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasivõtmisel. Komisjon on palunud Serbial teha parimat võimalikku koostööd tagamaks, et kui nende kodanike esitatud varjupaigataotlused tagasi lükatakse, võtab Serbia nad tagasi, kohaldades ELi ja Serbia vahelise tagasivõttulepingu klauslit kolmandate riikide kodanike kohta.

Serbia on sõlminud staatust käsitleva kokkuleppe³¹ Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex) operatiivtegevuseks Serbias. Selle 1. mail 2021 jõustunud kokkuleppega on ette nähtud täitevvolitustega Euroopa piiri- ja rannikuvalve alalise korpuse rühmade lähetamine Serbia territooriumile. Esimene staatust käsitleva kokkuleppe alusel ellu viidud operatsioon sai alguse 16. juunil 2021 Serbia-Bulgaaria piiril. 2022. aasta detsembris laiendati seda ühisoperatsiooni Serbia ja Ungari piiril asuvatele piiripunktidele. 2023. aasta mais algasid läbirääkimised uue staatust käsitleva kokkuleppe üle ja need on veel pooleli.

Serbia on ELi varjupaigaametiga kokku leppinud ühises tegevuskavas, millega toetatakse riikliku varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemi edasiarendamist kooskõlas ELi standarditega. Serbia osaleb EUAA vastuvõtuasutuste võrgu töös.

4. Julgeolekukoostöö

Serbia jätkas head koostööd Europoliga ja kasutas rohkem turvalist sidekanalit SIENA. Vahetatud sõnumite arv suurenes 2021.–2022. aastal 15 %. Eurojust ja Serbia on jätkanud viljakat koostööd kriminaalasjades, eriti Eurojusti peakorterisse lähetatud Serbia sideprokuröri kaudu (lähetus alates 2020. aasta märtsist).

Serbia osaleb aktiivselt EMPACTi töös. 2022. aastal osales Serbia 67 operatiivmeetmes ja oli ühe operatiivmeetme kaasjuht (kanepit, kokaiini ja heroini käsitlev operatiivtegevuskava). Serbia jätkas osalemist EMPACTi ühistegevuspäevadel.

Riik sõlmis 2019. aastal komisjoniga terrorismivastast võitlust käsitleva kahepoolse kokkuleppe, et rakendada Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühist tegevuskava. Ta esitas korrapäraseid aruandeid, kuid selleks, et kokkuleppe rakendamist saaks pidada rahuldavaks, on vaja teha täiendavaid edusamme. Serbia ei ole pärast eelmiste strateegiate kehtivuse lõppu 2021. aastal veel vastu võtnud uut terrorismivastase võitluse ning vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise strateegilist raamistikku.

Serbia ei ole veel koostanud analüüsi julgeolekuteenistuste ja riikliku julgeolekunõukogu rollide ja tavade kohta raske ja organiseeritud kuritegevusega seotud kriminaaluurimise tegemisel, ent ettevalmistused selle analüüsi tegemiseks on alanud. Koostöö CEPOLi, Eurojusti, Europoli ja INTERPOLiga, eelkõige ebaseadusliku relva- ja uimastikaubanduse ning oluliste organiseeritud kuritegelike rühmituste vastase võitluse valdkonnas, sujub hästi. Serbia peab veelgi suurendama

---

³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A22020A0625%2801%29>.

organiseeritud kuritegevuse prokuratuuri tehnilisi ja rahalisi vahendeid ning inimressursse (sealhulgas tagama ruumid uute töötajate jaoks), et see prokuratuur saaks täita oma ülesandeid sõltumatult. Serbia peaks minema praeguselt juhtumipõhiselt lähenemisviisilt üle sellisele strateegiale, mille keskmes oleks võitlus kuritegelike organisatsioonide vastu, ning pöörama vähetahtsate ja keskmise tähtsusega juhtumite asemel peatahelepanu eriti tähtsatele juhtumitele, et hävitada suured ja rahvusvahelised organisatsioonid ja arestida nende varad.

5. Kodakondsuse saamine kiirkorras

2023. aasta esimestel kuudel tegi Serbia valitsus ettepaneku teha kodakondsusseadusesse mõningaid muudatusi, millega nähakse ette Serbia kodakondsuse kiirkorras saamise võimalus sellistele kolmandate riikide kodanikele, kes on elanud Serbias vaid lühikest aega, kellel on Serbias saadud või Serbia poolt tunnustatud kõrgkoolidiplom ning kes on füüsilisest isikust ettevõtjad või töötavad Serbia äriühingus.

EL austab Serbia suveräänset õigust otsustada oma kodakondsus- ja naturalisatsioonipoliitika üle, ent komisjon on väljendanud Serbia pädevatele asutustele muret ELi ähvardavate võimalike julgeolekuohtude pärast, mis on seotud viisavaba reisimise õiguse kiirkorras andmisega selliste riikide kodanikele, kellelt muidu nõutaks ELi sisenemisel viisat. Pärast seda, kui komisjon oli Serbia valitsusega selles küsimuses ühendust võtnud, otsustas too ettepaneku tagasi võtta.

6. Soovitused

Serbia on võtnud meetmeid komisjoni varasemate soovituste täitmiseks. Sellest hoolimata tuleb veel palju teha, eelkõige järgmist:

- a) viia Serbia viisapoliitika paremini kooskõlla ELi loeteluga riikidest, kelle kodanikelt nõutakse viisat, pidades eelkõige silmas neid riike, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu;
- b) viia ELiga kiiresti lõpule läbirääkimised uue staatust käsitleva kokkuleppe üle;
- c) rakendada täielikult ELi-Serbia tagasivõtulepingu klauslit kolmandate riikide kodanike kohta.

II. MUUD VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID

INVESTORITELE KODAKONDSUSE ANDMISE KAVA RAKENDAVAD VIISAVABADUSE SAANUD RIIGID

EL austab suveräänsete riikide õigust otsustada ise oma naturalisatsioonimenetluste üle, ent viisavabaduse saanud kolmandate riikide kavad, mille alusel antakse investoritele kodakondsus, võivad ohustada ELi ja selle liikmesriikide julgeolekut, kui need kavad ole kooskõlas viisanõudest vabastamise aluseks olevate põhimõtete ja tingimustega.

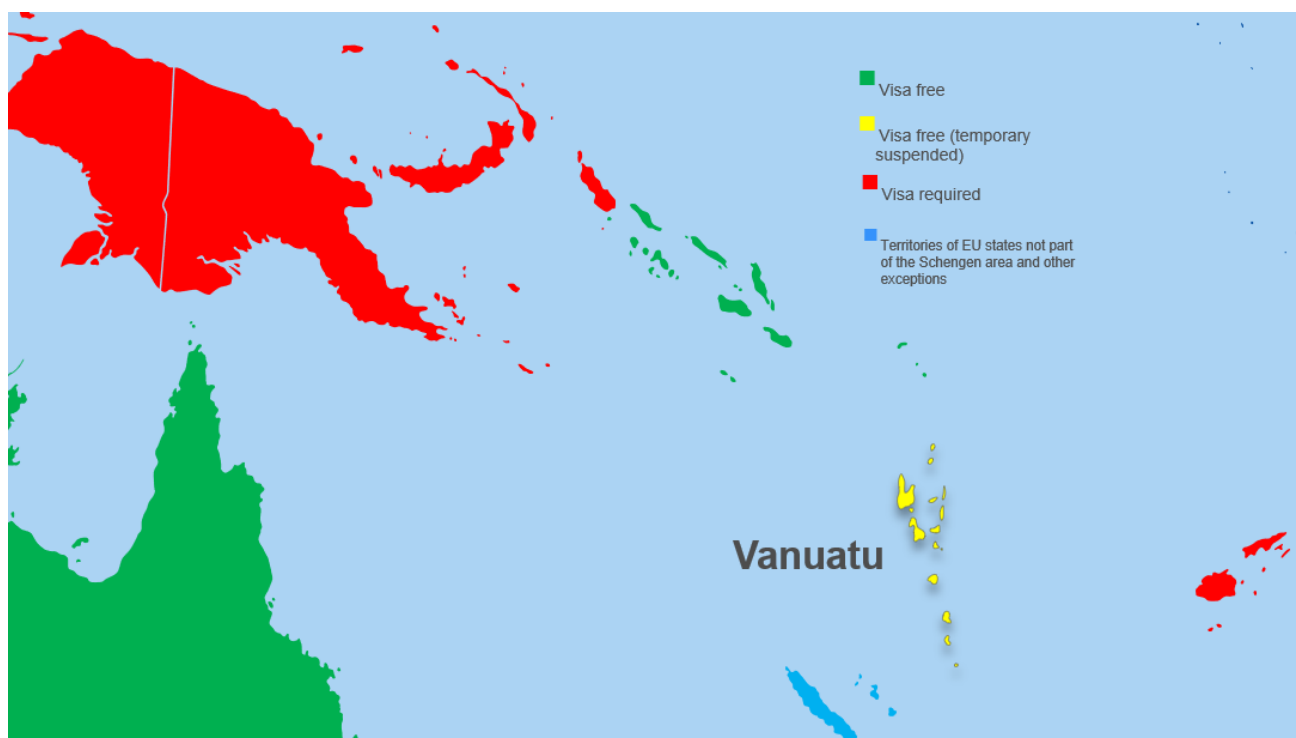
ELile teevad eriti suurt muret need investoritele kodakondsuse andmise kavad, mida reklaamitakse kaubanduslikul eesmärgil kui võimalust saada viisavaba pääs ELi. Viisanõudest loobumise lepingute eesmärk on soodustada inimestevahelisi kontakte ELi ja kolmanda riigi vahel, mitte võimaldada muude viisanõudega hõlmatud kolmandate riikide kodanikel hoida kava rakendava riigi kodakondsuse saamise abil kõrvale ELi lühiajalise viisa andmise korrast. Viisavaba pääsu ELi ei tohiks kasutada müüdava ja ostetava kaubana.

Selle küsimuse on tõstatanud ka Euroopa Parlament oma 9. märtsi 2022. aasta resolutsioonis, mis sisaldab ettepanekuid komisjonile investeringute eest kodakondsuse ja residentsuse andmise kavade kohta³². Resolutsioonis on kutsutud komisjoni muu hulgas avaldama võimalikult suurt survet tagamaks, et kolmandad riigid, kes kasutavad investoritele kodakondsuse andmise kavasid ja kelle kodanikud saavad määruse (EL) 2018/1806 II lisa alusel viisavabalt reisida, need kavad tühistaksid, ning esitama ettepaneku muuta määruse (EL) 2018/1806 artiklit 8, et lisada sellesse viisanõudest vabastamise peatamise alusena investoritele kodakondsuse andmise kavade kasutamine.

---

³² Euroopa Parlamendi 9. märtsi 2022. aasta resolutsioon ettepanekutega komisjonile investeringute eest kodakondsuse ja residentsuse andmise kavade kohta (2021/2026(INL)).

VANUATU

Vanuatu on alates 2015. aastast kasutanud investoritele kodakondsuse andmise kavasid, mille alusel on ta andnud kodakondsuse muude riikide kodanikele, kellel puudub varasem seos Vanuatuga, ja teinud enamiku taotluste kohta positiivse otsuse. 2021. aasta märtsiks oli Vanuatu andnud selliste kavade alusel välja üle 10 500 passi. Tagasilükkamise määr oli seejuures äärmiselt madal.

2017.–2021. aastal väljendas komisjon pidevalt sügavat muret ja hoiatas Vanuatu valitsust, et tema kodanike suhtes võidakse uuesti kehtestada viisanõue. Vanuatu esitatud selgitused ei aidanud neid muresid piisavalt leevendada. Komisjon võttis selle tõttu 12. jaanuaril 2022 vastu ettepaneku nõukogu otsuse kohta peatada Vanuatuga sõlmitud viisanõudest loobumise lepingu kohaldamine³³. See oli ELi jaoks esimene kord teha ettepanek kolmanda riigiga sõlmitud viisanõudest loobumise lepingu kohaldamine peatada. 3. märtsil 2022 võttis nõukogu vastu otsuse peatada osaliselt Vanuatuga sõlmitud viisanõudest loobumise lepingu kohaldamine³⁴. Kuna osalise peatamise tinginud asjaolusid ei kõrvaldatud, tegi komisjon 12. oktoobril 2022 nõukogule ettepaneku võtta vastu otsus lepingu kohaldamise täieliku peatamise kohta alates 4. veebruarist 2023³⁵. Nõukogu võttis selle otsuse vastu 8. novembril 2022³⁶. Sellest tulenevalt võttis komisjon 1. detsembril 2022 määruse (EL) 2018/1806 artikli 8 lõike 6 punkti b kohaselt vastu delegeeritud määruse, milles sätestatakse, et kõigi

³³ Ettepanek: Nõukogu otsus Euroopa Liidu ja Vanuatu Vabariigi vahelise lühiajalise viisa nõudest loobumist käsitleva lepingu kohaldamise osalise peatamise kohta (COM(2022) 6 final).

³⁴ Nõukogu 3. märtsi 2022. aasta otsus (EL) 2022/366, millega peatatakse osaliselt Euroopa Liidu ja Vanuatu Vabariigi vahelise lühiajalise viisa nõudest loobumist käsitleva lepingu kohaldamine.

³⁵ Ettepanek: Nõukogu otsus, millega peatatakse täielikult Euroopa Liidu ja Vanuatu Vabariigi vahelise lühiajalise viisa nõudest loobumist käsitleva lepingu kohaldamine (COM(2022) 531 final).

³⁶ Nõukogu 8. novembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2198, millega peatatakse täielikult Euroopa Liidu ja Vanuatu Vabariigi vahelise lühiajalise viisa nõudest loobumist käsitleva lepingu kohaldamine.

Vanuatu kodanike viisanõudest vabastamine peatatakse alates 4. veebruarist 2023 kuni 3. augustini 2024³⁷.

Komisjon on pärast osalise peatamise jõustumist pidanud Vanuatu pädevate asutustega tõhustatud dialoogi,³⁸ et kõrvaldada viisanõudest vabastamise peatamise tinginud asjaolud ning võimaldada ELil lepingu kohaldamise peatamine lõpetada.

2023. aasta märtsis andis Vanuatu valitsus välja kodakondsusseaduse muudatuse, et suurendada investoritele kodakondsuse andmise kava turvalisust. Komisjonil on selle seadusemuudatuse hindamine pooleli. Lepiti kokku, et järgmisel tõhustatud dialoogi raames toimuval kohtumisel selgitab Vanuatu üksikasjalikult investorite kavadesse tehtud õiguslikke muudatusi, mille valitsus märtsis vastu võttis.

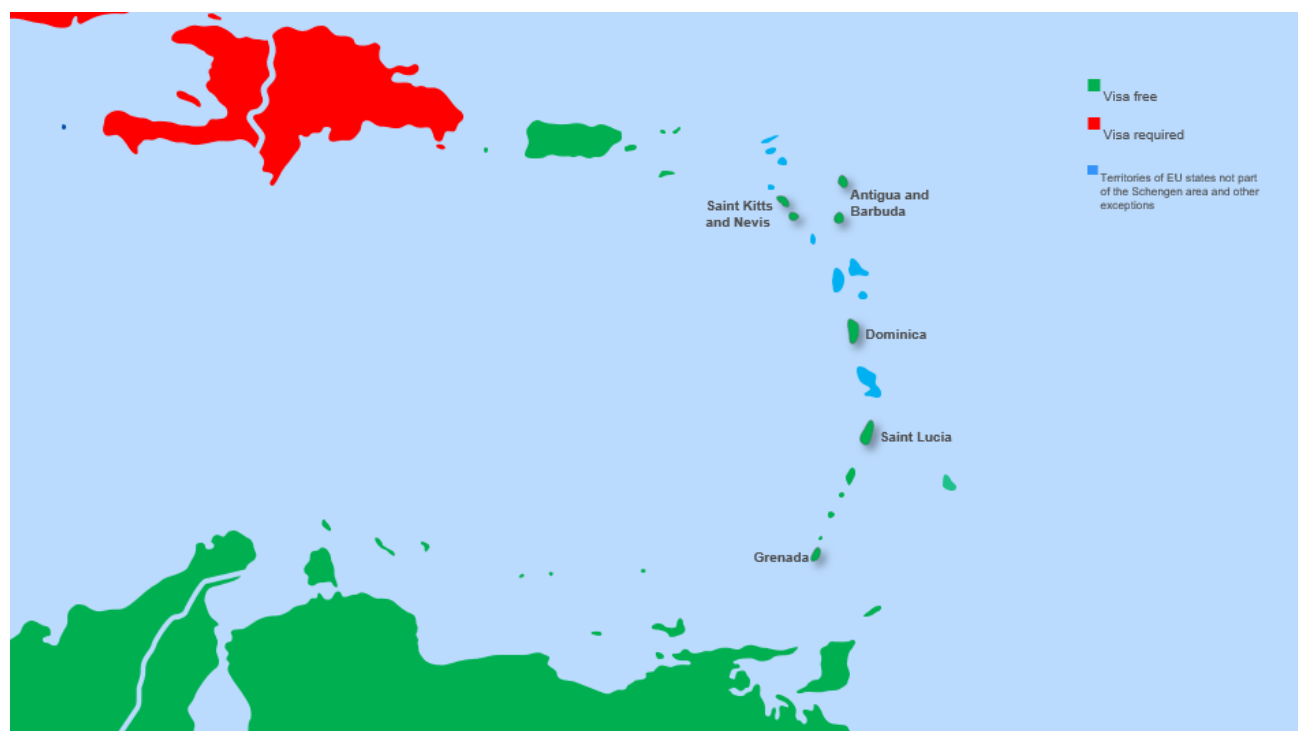
Teabevahetus Vanuatu ametiasutustega jätkub, kuni komisjon leiab, et ta on saanud piisavalt teavet viimaks lõpule hindamise, mida on vaja, et teha kindlaks, kas lepingu kohaldamise peatamise tinginud asjaolud on kõrvaldatud või endiselt püsivad. Olenevalt selle hindamise tulemustest teeb komisjon vastavalt määruse (EL) 2018/1806 artikli 8 lõikele 7 kas ettepaneku lepingu kohaldamise peatamine tühistada või ettepaneku kanda Vanuatu nende riikide loetellu, kelle kodanikelt nõutakse viisat.

---

³⁷ Komisjoni 1. detsembri 2022. aasta delegeeritud määrus (EL) 2023/222 kõigi Vanuatu kodanike viisanõudest vabastamise ajutise peatamise kohta.

³⁸ Määruse (EL) 2018/1806 artikli 8 lõike 6 punkt a.

IDA-KARIIBI RIIGID

Komisjon on alates 2020. aastast suhelnud viie Ida-Kariibi riigiga, kes kasutavad investoritele kodakondsuse andmise kavasid (Antigua ja Barbuda, Dominica, Grenada, Saint Kitts ja Nevis ning Saint Lucia), et saada asjakohast teavet ja andmeid nende kavade kohta, mille OECD on liigitanud võimalikuks suureks ohuks ühise aruandlusstandardi terviklikkusele ning mille suhtes ta on avaldanud kahtlust, et need võivad olla seotud maksudest kõrvalehoidmise ja rahapesuga³⁹.

Komisjon on pädevatelt asutustelt saadud teabe põhjal järeldanud, et kõikide hinnatavate investorite kavade tulemuseks on olnud palju edukaid taotlejaid ja seni on välja antud kokku vähemalt 88 000 passi. Teatavad riigid on neid andnud üle 30 000 (Dominica on välja andnud 34 500 passi, Saint Kitts ja Nevis 36 742). Tagasilükkamise määr on samas äärmiselt madal (3–6 %), mis koos lühikese läbivaatamisajaga (mõnel juhul ainult kaks kuud) tekitab kahtlusi julgeolekukontrolli põhjalikkuses.

Edukate taotlejate hulgas on selliste riikide kodanikke, kellelt muidu nõutaks ELi sisenemisel viisat. Saadud teabe kohaselt on peamiste taotlejate hulgas Hiina ja Venemaa ning Süüria, Iraani, Iraagi, Jeemeni, Nigeeria ja Liibüa kodanikud. Komisjon väljendas heameelt kõigi viie Kariibi mere piirkonna riigi 2022. aasta märtsi otsuse üle peatada Venemaa Ukraina-vastase agressiooni tõttu Venemaa ja Valgevene kodanike taotluste läbivaatamine.

Kariibi mere riikides rakendatavad investoritele kodakondsuse andmise kavad on praegu üksikinvestorite ja perede jaoks maailma odavamad. Teatavatel juhtudel on kulud inimese kohta kõigest 100 000 USA dollarit. Teised hinnatavad kavad on vaid veidi kulukamad.

Saadud teabe kohaselt vahetatakse neljas viiest hinnatavast riigist mõningal määral teavet taotleja päritoluriigi või peamise varasema elukohariigiga. Ent seda ei paista tehtavat süstemaatiliselt. Kõik

³⁹ <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment/>.

viis riiki teevad koostööd CARICOMi kuritegevuse ja julgeoleku valdkonna rakendusametuse (IMPACS) ühise piirkondliku teabekeskusega (JRCC), mis aitab saada konfidentsiaalset teavet iga taotluse kantud isiku kohta. Ükski hinnatav riik ei nõua siiski, et taotleja enne kodakondsuse saamist või vähemalt taotlemisprotsessi ajal riigis elaks või seal kas või füüsiliselt viibiks.

Mõnel juhul kasutavad riigid kogu taotlemis- ja kontrolliprotsessi jooksul eraõiguslikke esindajaid, sealhulgas isikute kontrolliks ja taotlejate esitatud dokumentide läbivaatamiseks. Kontrolliprotsessi üleandmine eraettevõtjatele on veel üks tegur, mis paneb kahtlema juurdepääsus õiguskaitseametuste ja kohtute teabele päritoluriigis või peamises varasemas elukohariigis.

Lisaks annavad kõik viis riiki edukatele taotlejatele eri määral võimaluse muuta pärast investeringute eest kodakondsuse saamist oma identiteeti. Antiguas ja Barbudas ning Dominicas on see lubatud, kui kodakondsuse saamisest on möödunud vähemalt viis aastat, Grenadas pärast üht aastat ning Saint Kittsis ja Nevises on see lubatud kodakondsuse saamisel. Mõnel juhul on nime lubatud muuta ka mitu korda (saadaoleva teabe kohaselt on seda ühe korraga piiranud ainult Saint Kitts ja Nevis).

Lühikesed menetlusajad, väikesed tasud, taotluste suur arv ja madal tagasilükkamise määr, samuti julgeolekukontrolli menetluste teatavad aspektid on üldiselt elemendid, mis viitavad sellele, et selliste kavade kasutamine võib ohustada ELi liikmesriikide julgeolekut. See, et edukatel taotlejatel on pärast uue kodakondsuse saamist lubatud oma identiteeti muuta, võib tekitada täiendavaid julgeolekuohte.

Paralleelselt kahepoolsete konsultatsioonidega jätkab komisjon kõnealuste kolmandate riikidega tihedat koostööd, et leida hindamise lõpuks pikaajalised lahendused. Sellega seoses kutsub komisjon kokku kahepoolsete viisanõudest loobumise lepingutega loodud ekspertide ühiskomiteed, mille eesmärk on jälgida lepingute rakendamist ja lahendada nende kohaldamisest tulenevaid vaidlusi.

KOKKUVÕTE

Euroopa Komisjon leiab, et kõik kaheksa käesolevas aruandes hinnatud ELi naaberriiki on võtnud meetmeid täitmaks mitmesuguseid viiendas peatamiskorra aruandes antud soovitusi. Gruusia ja Ukraina, kelle kodanikud vabastati viisanõudest vähem kui seitsme aasta eest ja kelle puhul on endiselt vaja anda aru selle kohta, kuidas nad täidavad viisanõude kaotamise kriteeriumeid, vastavad komisjoni arvates endiselt viisanõude kaotamise tingimustele. Kõik kaheksa riiki peavad siiski võtma komisjoni soovitude elluviimiseks lisameetmeid.

Liikmesriigid on teatanud, et koostöö kõigi kaheksa riigiga nii rände kui ka julgeoleku valdkonnas on laabunud üldiselt hästi. Mitu neist riikidest peavad jätkama põhjendamatute varjupaigataotluste probleemi lahendamist, muu hulgas osaledes tihedamini EMPACTis ja jätkates suunatud teavituskampaaniate korraldamist. Kõik riigid peaksid edasi liikuma viisapoliitika kooskõlastamisega, vältimaks ohtu, et kolmandate riikide kodanikud sisenevad nende territooriumile ilma viisata eesmärgiga siseneda seejärel ebaseaduslikult ELi. Täiendavaid jõupingutusi tuleb teha ka organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni vastu võitlemisel.

Viisanõude kaotamine on olnud Lääne-Balkani partnerite ja idapartnerluse riikidega tehtava ELi rände-, julgeoleku- ja õiguskooostöö oluline osa. See hõlbustab liikuvust ja inimestevahelisi kontakte ning võib viia ka oluliste poliitiliste reformideni neis riikides. Seda protsessi jälgitakse endiselt tähelepanelikult, muu hulgas kõrgemate ametnike kohtumiste, õiguse, vabaduse ja turvalisuse allkomitee korrapäraste kohtumiste ning ELi ja aruandes vaadeldud riikide vaheliste arutelude raamistikus. Viisanõude kaotamise kriteeriumidega seotud küsimusi käsitletakse ka Euroopa Komisjoni iga-aastastes laienemisaruannetes.

Komisjon jätkab ühtlasi kõigi selliste viisavabaduse saanud riikide jälgimist, kes kasutavad investoritele kodakondsuse andmise kavasid, ja süvendab dialoogi nende riikidega, et leida pikaajalisi lahendusi, mille eesmärk on ennetada võimalikku kõrvalehoidmist ELi lühiajalise viisa andmise korrast ja sellega kaasnevast konkreetsete rände- ja julgeolekuohtude põhjalikust hindamisest.

Lisaks jätkab komisjon oma 30. mai 2023. aasta teatises teatavaks tehtud uue kõikehõlmava järelevalvemetoodika rakendamist kõigi viisavabaduse saanud kolmandate riikide suhtes. Selle järelevalveprotsessi tulemuste põhjal annab komisjon jätkuvalt aru viisavabaduse saanud kolmandate riikide kohta, võttes luubi alla rände- ja julgeolekuprobleemid. Seda tehes läheb ta oma aruandekohustustest kaugemale.